

TÜRK TİCARET KANUNU UYGULAMALARINDA GEMİ ALACAKLISI HAKKININ BİR UNSURU OLARAK HAKKIN SAHİBİ

Nil Kula DEĞİRMENCİ*

ÖZET

Gemi alacaklısı hakkı, denizyolu taşımacılığında kanuni rehin hakkı tesis eden haklardan biridir. Gemi alacaklısı hakkını diğer haklardan ayıran en önemli özellikleri; önceliği, takip edilebilirliği ve devredilebilirliğidir. Gemi alacaklısı hakkının unsurlarını ise, mülga ve hâlihazırda yürürlükte olan Türk Ticaret Kanunu'nun ve taraf olunan milletlerarası sözleşmelerin ilgili hükümleri uyarınca belirleneceği üzere, hakkın; konusu, kapsamı, borçluları ve sahipleri teşkil etmektedir. Çalışmada gemi alacaklısı hakkının hukuki niteliği, özelliği ve unsurları ilgili normlar çerçevesinde incelenmekte ve hakkın özelliklerinden biri olan devredilebilirliği, unsurlarından biri olan sahiplerinin belirlenmesi noktasında özellikle eski ve yeni Türk Ticaret Kanunu uygulamaları ile Borçlar Kanunu genel hükümleri çerçevesinde değerlendirilmektedir. Gemi alacaklısı hakkının sahiplerinin belirlenmesinde asıl önemli sorun, bu alacakların sahiplerine bir üçüncü kişi tarafından ödenmesi durumunda, ödemedede bulunan bu üçüncü kişinin gemi alacaklısı hakkının sahibi sıfatını haiz olup olmayacağıdır. Çalışmada bu sorun yeni Türk Ticaret Kanunu'nun 1325. maddesi ile getirilen açık hüküm kapsamında değerlendirilmiş ve hükmün soruna çözüm getirip getirmediği tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Gemi Alacaklısı Hakkı, Türk Ticaret Kanunu, Kanuni Rehin, Milletlerarası Sözleşme.

THE OWNER OF THE MARITIME LIEN AS ITS COMPONENT IN TERMS OF TURKISH COMMERCIAL CODE APPLICATIONS

ABSTRACT

Maritime lien is one of the legal liens used in maritime transportation. Most important qualifications of the lien that differs it from other rights are, its; priority, pursuance and assignment. Related articles of obsolete and effective Turkish Commercial Code and international agreements determine the components of the maritime lien as its; subject, concept, debtors and owners. In the study legal aspects, qualifications and components of maritime lien will be examined within the related norms and the assignment of the lien will be evaluated in terms of oldest and newest

* Yrd. Doç. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi, Denizcilik Fakültesi, Lojistik Yönetimi Bölümü, Öğretim Üyesi.

Turkish Commercial Code applications and general articles of Law of Obligations, in order to determine its owners. The problem in the identification of the owners of the vessel lien is gaining the “owner of the vessel lien” title for the third people who made the payment. This problem has been evaluated through article 1325 of the new Turkish Commercial Code and it has been discussed whether the article has dissolved the problem or not.

Keywords: *Maritime Lien, Turkish Commercial Code, Legal Lien, International Agreement.*

GİRİŞ

Denizyolu taşımacılığının yükselen önemi ve denizyolu ile taşınan yüklerin hacim ve değerlerinin her geçen gün artması, bu taşımacılıkta karşılaşılabilecek risklere karşı tarafların korunabilmesi amacıyla devletlerin birtakım düzenleyici işlemlerde bulunmalarını gerektirmiştir. Nitekim küreselleşen dünyada en çok tercih edilen uluslararası taşıma sistemi olan denizyolu taşıma sistemi taraflarının genelde birbirine uzak mesafelerde bulunması, bu tarafların haklarının korunabilmesini ve özellikle alacaklarını ileri sürebilmelerini kolaylaştırıcı bir takım tedbirler alınması gereğini doğurmuştur.

Milletlerarası sözleşmelere uygun olarak Türk hukukunda gemi alacaklısı hakkının tanınması, hakkın sahiplerine, borçlularına karşı ileri sürebilecekleri birtakım üstün haklar tanımaktadır. Bu şekilde hakkın sahipleri; alacaklarını ‘gemi’ üzerinden takip edebilme, haklarını diğer haklara göre öncelikli olarak ileri sürebilme ve bu hakkı devredebilme imkânını haizdirler. Bu hakların üstünlüğü, gemi alacaklısı hakkının kanuni rehin hakkı bahşeden haklardan olmasından ileri gelmektedir. Nitekim gemi alacaklısı hakkı 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu’nun (TTK) 1235., 6102 sayılı TTK’nın ise 1320. maddesinde yer alan alacakların oluşması ile ve bunlarla sınırlı olmak üzere doğmaktadır. Çalışmanın ilk bölümünde bu nedenle; rehin hakkı ile hakkın bahsettiği üstünlükler, hakkın denizyolu taşımacılığındaki yeri ve özellikle gemi alacaklısı hakkı işaret edilmek suretiyle değerlendirilmektedir.

Gemi alacaklısı hakkının ilgili normlarda yer alan hükümler doğrultusunda unsurları; hakkın konusu, hakkın kapsamı, hakkın borçluları ve hakkın sahibi olarak tespit edilmektedir. Çalışmanın ikinci bölümünde de gemi alacaklısı hakkı kavramı ve hukuki niteliği, ilgili ulusal ve milletlerarası normlar uyarınca tespit edilen unsurları ile birlikte incelenmektedir.

Çalışmanın son bölümünde ise gemi alacaklısı hakkının son unsurunu teşkil eden hakkın sahibi, hakkın özelliklerinden biri olan devredilebilirliği çerçevesinde 6762 sayılı TTK uygulaması ile 6102 sayılı TTK lafzı uyarınca açıklanmaktadır. Gemi alacaklısı hakkının sahibinin, gemi alacağını doğuran ve kanunda belirtilen hallerle sınırlı olan hizmetleri sunan kişi olduğu tespit edilse de, bu çalışmada amaç; bu kişiye gemi için ödemede bulunan üçüncü kişinin de hakkın sahibi konumuna gelip gelmediğini incelemektir. Nitekim 6762 sayılı TTK döneminde, gemi alacaklısı hakkının devredilebilirliğine ilişkin açık hüküm de bulunmadığından, hakka neden olan alacağın bir üçüncü kişi tarafından ödenmesi durumunda bu üçüncü kişinin hakkın sahibi olması, alacağın kanuni temlikine ve bunun bir görünüş biçimi olan halefiyete ilişkin Borçlar Kanunu (BK) hükümleri dolayısıyla mümkün hale gelebilmekteydi. Ancak 6102 sayılı TTK, bu konuda ortaya çıkan tereddütleri ortadan kaldırmak amacıyla 1325. maddesinde sevk ettiği açık hüküm ile BK genel hükümlerine atıfta bulunulmasına gerek olmaksızın, gemi alacaklısı hakkı konusuna dahil olan bir alacağın üçüncü kişi tarafından ödenmesi durumunda bu kişinin hakkın sahibi sıfatı kazanabilmesine imkan tanımış ve bu şekilde alacağın kanuni temlik örneklerine bir yenisinin daha eklenmesini sağlamıştır.

1. REHİN HAKKI VE DENİZYOLU TAŞIMACILIĞINDAKİ YERİ

Rehin; alacaklıya yapılacak edayı muayyen bir şey üzerinde temine yarayan bir akitir¹. Rehin hakkının denizyolu taşımacılığında da önemli yeri bulunmakta ve bu durum rehin hakkı sahiplerine diğer alacaklılara göre daha üstün olan bir takım haklar bahşetmektedir.

Gemi alacaklısı hakkı denizyolu taşımacılığında kullanılan bu rehin haklarından bir tanesidir. Bu nedenle, gemi alacaklısı hakkının ve bunun da bir adım ötesinde gemi alacaklısı hakkının bir unsuru olarak bu ‘hakkın sahibinin’ incelenmesine geçilmeden önce, rehin hakkı ve hakkın denizyolu taşımacılığındaki yeri genel olarak incelenmelidir.

I.Rehin Hakkı

Rehin hakkı sahibine, teminatını oluşturduğu alacak vadesinde ödenmediği takdirde; bunu elde etmek için hakkın konusu olan malın değerine el atmak yetkisi veren sınırlı bir ayni haktır². Hak sahibine, borcun

¹ **Doğrucu, Muhittin:** *Deniz Taşımacılığında Kanuni Rehin Hakkı*, İstanbul 1997, s. 1; **Kalpsüz, Turgut:** *Gemi Rehni*, Ankara 2001, s.1.

² **Akipek, Jale:** *Türk Eşya Hukuku – Ayni Haklar*, Ankara 1974, s. 157; **Ertaş, Şeref:** *Eşya*

ödenmemesi durumunda rehin konusu olan şeyi paraya çevirerek, alacağını, borçlunun başka alacaklıları bulunması halinde bunlardan *önce* alma yetkisi vermektedir³. Dolayısıyla rehin hakkı, alacaklılar arasındaki eşitliği ortadan kaldırmaktadır⁴.

Rehin hakkının temeli Roma Hukuku'na dayanmaktadır. O dönemlerde bir alacağa aynı güvence sağlamak için *res mancipi* niteliğindeki malların mülkiyeti teminat amacıyla alacaklıya bırakılmakta; buna karşılık *res nec mancipi* niteliğindeki mallar ise zilyetliğinin şekilsiz devri suretiyle rehin olarak (*pignus datum*) alacaklıda kalmaktaydı⁵. Bu noktada, Roma Hukuku'nun ilk devirlerinde, bir alacağa aynı güvence sağlamak için başlıca iki yola başvurulduğu ve bunların ilkinin mülkiyetin alacaklıya inançlı devri niteliğindeki *fiducia (cum creditore contracta)* olup, ikincisinin zilyetliğin devri yoluyla taşınımın da alacaklıya rehin olarak bırakılması (*pignus*)⁶ olduğu belirtilmelidir. Kaynaklara ilişkin bu bilgiler çerçevesinde, 200'lü yılların ilk çeyreğinde Roma Hukuku'nda tümüyle yerleşmiş olduğu anlaşılan ayırıma göre, rehin konusu şeyin zilyetliğinin alacaklıya nakledilmesi durumunda *pignus*, zilyetliğin borçluda kalması ve rehlin yalnızca sözleşme ile kurulması durumunda *hypotheca* var olduğu sonucuna varılmaktadır⁷.

Rehin hakkının tanımının ve ortaya çıkışının kısaca belirtilmesinden sonra, hakkın nitelik ve sınıflandırılmasının incelenmesi gerekmektedir. Nitekim rehin hakkı, *fer'i nitelikteki* aynı haklardandır: Bir rehin hakkının var olabilmesi, mevcudiyetini sürdürebilmesi için bir alacak hakkının varlığı gereklidir⁸. Rehnedilen eşyanın maliki ise borç ödenmediği takdirde rehin konusu olan malın değerine alacaklının el atmasına katlanmak zorundadır⁹.

Hukuku, Ankara 1989, s. 415. Ayrıca 11. HD., 23.01.2007, E. 2007/93, K. 2007/633 sayılı; 11 HD., 04.12.2006, E. 2006/32632, K. 2006/31785 ve 11. HD., 29.03.2002, E. 2001/9311, K. 2002/2860 kararlarında: “Rehin hakkı alacaklıya, takipte bulunarak alacağını rehin olunandan cebren almak hakkını vermektedir. Rehin hakkının bahsettiği talep hakkı aynı bir talep hakkıdır” denilmekle, hakkın özellikleri vurgulanmaktadır.

³ Gürsoy, Kemal.; Eren, Fikret ve Cansel, Erol: *Türk Eşya Hukuku*, Ankara 1984, s. 949; Doğrucu, s.2; Oğuzman, Kemal ve Seliçi, Özer: *Eşya Hukuku*, İstanbul 1975, s. 770.

⁴ Akipek, s. 156.

⁵ Ağsakal, İbrahim: *Yük Alacaklısı Hakkı*, İstanbul 2011, s. 7.

⁶ Atamer, Kerim: *Gemi ve Uçak İpoteğinin Hukuksal Temelleri*, İstanbul 2012, s. 8.

⁷ Atamer (*Gemi ve Uçak İpoteği*), s. 11.

⁸ Akipek, s. 158; Ağsakal, s. 8; Oğuzman ve Seliçi, s. 763; Ertaş, s. 415.

⁹ Akipek, s. 159.

Rehin hakkı konusu olan eşyaya göre; menkul, gayrimenkul ve haklar üzerindeki rehin hakkı olmak üzere üçe ayrılır¹⁰. Gayrimenkul rehni, 22.11.2001 tarih ve 4721 sayılı Medeni Kanun'un (MK) 850. ve 880. maddeleri arasında düzenlenirken, menkul (taşınır) rehni MK'nın 939. ve 953. maddeleri arasında düzenlenmiştir. Bunun yanısıra, başka bir sınıflandırma da hakkın dayanağı olan hukuki sebebin kanundan ya da tarafların iradesinden kaynaklanmasına göre şekillenebilmektedir. Kanundan doğan rehin hakkı iki şekilde olur¹¹; tescilli veya tescilsiz. Tescilsiz rehin hakları, rehin hakkının tescili gerekmeksizin doğması durumunda söz konusu olur ve 'doğrudan doğruya kanundan doğan rehin hakkı' olarak adlandırılırken, tescilli rehin hakları, hak tescil edilmedikçe doğamamakta ve 'dolayısıyla kanundan doğan rehin hakkı' olarak adlandırılmaktadırlar.

Çalışma konusu olan gemi alacaklısı hakkı doğrudan doğruya kanundan doğan bir rehin hakkı tesis etmektedir. Nitekim gemi alacaklısı hakkı, kanunda sayım yolu ile belirlenmiş ve sınırlanmış hollere (*numerus clausus*) ilişkin olarak sadece kanundan doğmaktadır¹². İşbu hakkın doğumu ve mevcudiyetini devam ettirmesi, ne teslimine ne tescile ihtiyacı göstermektedir¹³.

II. Denizyolu Taşımacılığında Kanuni Rehin Hakkı

Donatanın ve yük ilgililerinin hem birbirine karşı hem de üçüncü şahıslara karşı haklarını düzenlemek ve korumak üzere milletlerarası sözleşmelerde ve diğer ülke kanunlarında yer aldığı gibi TTK'da da bazı düzenlemeler ve kurallar yer almaktadır¹⁴.

Gemiler üzerinde tesis edilebilecek kanuni rehin hakları, şu şekilde sınıflandırılabilir¹⁵:

- Yapım ve onarım alacakları için kanuni ipotek: 6102 sayılı TTK'nın 1013. maddesi uyarınca¹⁶,

¹⁰ **Akipek**, s. 159. 4721 sayılı MK kabul edilene kadar haklar üzerinde rehin hakkının bulunup bulunmadığı tartışmalı idi. Konuya ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. **Köprülü, Bülent ve Kaneti, Selim**: *Sınırlı Ayni Haklar*, İstanbul 1973, s. 181. Nitekim doktrinde rehin hakkını konusuna göre taşınmaz rehni ve taşınır rehni olmak üzere ikiye ayıranlar ve haklar üzerindeki rehin hakkını benimsemeyenler de bulunmaktadır. Bkz. **Gürsoy, Eren ve Cansel**, s. 950. Ancak 4721 sayılı MK'nın yürürlüğe girişi ile 'alacaklar ve diğer haklar üzerinde rehin'in 954. ve 961. maddeler arasında düzenlenerek kabul edilmiş olduğu açıktır.

¹¹ **Akipek**, s. 161; **Kalpsüz (Gemi Rehni)**, s. 1.

¹² **Tekil, Fahiman**: *Deniz Hukuku*, İstanbul 2001, s. 475.

¹³ **Kalpsüz (Gemi Rehni)**, s. 12.

¹⁴ **Doğrucu**, s. 17.

¹⁵ **Atamer (Gemi ve Uçak İpoteği)**, s. 129-131.

¹⁶ 6102 sayılı TTK'nın 1013. maddesi uyarınca: "Tersane sahibi, geminin yapımı ve onarımından doğan alacakları için, o yapı veya gemi üzerinde, bir ipoteginin tescilini isteme

- Hapis hakkı¹⁷: 1993 tarihli Gemi Alacaklısı Haklarına ve Gemi İpoteklerine İlişkin Milletlerarası Sözleşme (1993 Rehin MS) yürürlüğe girmesi durumunda kanuni ipotek hakkının yerini hapis hakkı alacaktır,

- Gemi alacaklılarının kanuni rehin hakkı.

Deniz Ticareti Hukuku'nda bazı alacaklara diğer rehinli alacaklara göre öncelik tanınmıştır¹⁸. Bunun sebebi bu istemlerin diğer tüm alacaklıların da menfaatine olmasıdır¹⁹. Bunlardan biri de gemi alacaklısı haklarıdır.

Atamer, gemi alacaklısı hakkının temelinde ve kendisine öncelik tanınmasında şu görüş olduğunu belirtmektedir: Eğer bir alacaklı, gemi için harcadığı para sayesinde, geminin muhafazasını veya korunmasını sağlamışsa, yalnızca malikin mülkiyet hakkını değil, aynı zamanda bütün rehinli ve adi alacaklıların o gemiyi sattırıp bedelinden alacaklarına kavuşma olanaklarını da korumuş olmaktadır²⁰.

6762 sayılı TTK'nın 1235. maddesinde 10 bent hâlinde sayılan alacakları²¹ temin eden gemi alacaklısı hakkı, alacağın doğumuna sebep olan

hakkına sahiptir. Bu haktan önceden feragat geçerli değildir.

(2) Bu ipoteğin kurulması hakkında Türk Medenî Kanununun 895 ilâ 897 nci maddeleri uygulanır.

(3) *Gemi ipoteğinin kurulmasına yönelik istem hakkını teminat altına almak için, gemi veya yapı siciline şerh verilebilir. Geminin yapımı veya onarımı henüz tamamlanmamışsa, bedelin, tamamlanan işi karşılayan bir kısmı ve bedelin kapsamında olmayan giderler için bir teminat ipoteğinin kurulması istenebilir*" denilmektedir.

¹⁷ Nitekim 6102 sayılı TTK'nın 1393. maddesi uyarınca tersane sahibinin geminin yapımından ve onarımından kaynaklanan istemleri için MK 950. maddesi uyarınca gemi üzerinde hapis hakkı kullanabileceği düzenlenmiştir. Konuya ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. **Süzel, Cüneyt: Gemi Alacaklısı Hakkı ve Gemi İpoteği Hakkında 1993 Cenevre Sözleşmesi ve Yeni TTK**, İstanbul 2012, s. 142. 1993 Rehin MS'nin 7. ve 12. maddeleri uyarınca her akit devlete; gemiyi inşa veya tamir eden tersane sahibine, zilyetliğinde bulunan gemi üzerinde inşaat veya tamirattan doğan alacakları için bir hapis hakkı tanımak ve ona istinaden alacağını gemi alacaklısından sonra ve fakat gemi ipoteklerinden önce tahsil edebilmek imkânı tanınmıştır.

¹⁸ **Süzel**, s. 103

¹⁹ **Süzel**, s. 153.

²⁰ **Atamer (Gemi ve Uçak İpoteği)**, s. 18.

²¹ Bu alacaklar 6762 sayılı TTK'nın 1235. maddesinde şu şekilde sıralanmıştır:

1. *Gemi cebri icra yolu ile satıldığı takdirde, geminin son limana girmesinden itibaren yapılan ve cebri icra masraflarından sayılmıyan gemi ile teferruatının bekçilik ve muhafaza masrafları;*

2. *Gemi seyrüsefer ve liman resimleri ve hususiyile şamandıra, fener, karantina ve liman paraları;*

3. *Gemi adamlarının hizmet ve iş mukavelelerinden doğan alacakları;*

4. *Kılavuz ücretleriyle kurtarma yardım, fide ve itiraz ücret ve masrafları;*

5. *Geminin müşterek avarya garame borçları;*

gemi; geminin işletilmesinden elde edilen navlun ve bu değerlerin yerine geçen ikâme değerler (surrogatlar) üzerinde alacaklı lehine rehin hakkı bahşetmekte iken²², 01.07.2012 tarihinde yürürlüğe giren 6102 sayılı TTK ise 1320. maddesinde yer verdiği alacaklar²³ için sahibine gemi ve eklentileri üzerinde

6. Deniz ödünçüne karşı kendilerine gemi rehnedilmiş olan deniz ödünçü alacaklılarının alacakları ve geminin tamamına veya bir kısmına sahip olsa bile kaptanın bu sıfatla ve gemi bağlama limanı dışında bulunduğu sırada zaruret hallerinde 988 ve 1001 inci maddeler hükümleri gereğince yaptığı diğer kredi muamelelerinden doğan alacaklar. Bağlama limanı dışında bulunduğu sırada zaruret hallerinde ve ihtiyaçla mahdud olarak geminin bakımı veya yolculuğunun başarılması için bir kredi açmaksızın, kaptana bu sıfatla verilmiş levazımdan veya yapılmış hizmetlerden doğan alacaklar da bu hükümdedir;

7. Taşıyan aynı zamanda donatan olmasa bile, yük ile 1128 inci maddenin 2 nci fıkrasında yazılı bagajın teslim edilmemesinden veya hasara uğramasından doğan alacaklar ile yolcu veya mal taşıma akitlerinin hiç veya gereği gibi yerine getirilmemiş olmasından doğan peşin ödenmiş navlunun geri alınması dahil diğer bütün alacaklar;

8. Kaptanın hususi bir vekaletle değil sırf kaptan sıfatıyla haiz bulunduğu kanuni salahiyetine (Madde 948, fıkra 1, bent 1) dayanarak yaptığı hukuki muamelelerden ve donatan tarafından aktedilmiş olup ifası kaptana düşen bir mukavelenin yerine getirilmemesinden yahut noksan veya fena ifasından doğan (Madde 948, fıkra 1, bent 2) ve yukarki bentlere girmeyen alacaklar;

9. Geminin tamamına veya bir kısmına sahip olsa bile gemi adamlarından birinin kusurundan doğan (Madde 947, 948, fıkra 1, bent 3) alacaklar;

10. İşçi Sigortaları Kurumunun iş hayatına ait sigorta kanunları hükmünce donatanlardan isteyebileceği bütün alacaklar. Şu kadar ki; sigorta veya iş kanunları gereğince donatanların Sigorta Kurumuna karşı şahsan mesul tutulmasına ait hükümler mahfuzdur”

²² **Türkel, Doğuş Taylan.:** *Gemi Alacaklısı Hakkının Paraya Çevrilmesi*, İzmir 2007, s. 4.

²³ Bu alacaklar 6102 sayılı TTK'nın 1320. maddesinde şu şekilde sıralanmıştır:

“(1) Geminin malikine, kiracısına, yöneticisine veya işletenine karşı doğmuş olan aşağıdaki alacaklar sahiplerine “gemi alacaklısı hakkı” verir:

a) Ülkelerine getirilme giderleri ve onlar adına ödemesi gereken sosyal sigorta katılma payları da içinde olmak üzere, gemi adamlarına, gemide çalıştırılmakta olmaları dolayısıyla ödenecek ücretlere ve diğer tutarlara ilişkin istem hakları.

b) Geminin işletilmesi ile doğrudan doğruya ilgili olarak karada veya suda meydana gelen can kaybı veya diğer bedensel zararlardan doğan alacaklar.

c) Kurtarma ücreti.

d) Liman, kanal, diğer su yolları, karantina ve kılavuzluk için ödenecek resimler.

e) Gemide taşınan eşya, konteynerler ve yolcuların eşyalarına gelecek olan zıya veya hasar dışında, geminin işletilmesinin sebep olduğu maddi zıya veya hasardan doğan ve haksız fiile dayanan alacaklar.

f) Müşterek avarya garame payı alacakları.

(2) Birinci fıkranın (b) ve (e) bentlerinde yazılı alacaklar;

a) Deniz yolu ile petrol veya diğer tehlikeli ya da zararlı maddelerin taşınması ile bağlantılı olarak ortaya çıkıp da milletlerarası sözleşmelere yahut millî mevzuata göre kusursuz sorumluluk ve zorunlu sigorta ile ya da diğer yollardan teminat altına alınması öngörülen zararların,

b) Radyoaktif maddelerden veya radyoaktif maddelerin zehirli ya da patlayıcı maddeler veya nükleer yakıt yahut radyoaktif ürünler ya da atıklardan oluşan diğer tehlikeli maddeler ile bileşiminden kaynaklanan zararların, sonucunu oluşturdıkları veya bu zararlardan doğdukları takdirde, sahiplerine gemi alacaklısı hakkı vermezler.

kanuni alacak hakkı temin etmektedir. Çalışmanın bir sonraki bölümünde bu hak, kendisine işbu kanunlar ve milletlerarası hukuk tarafından bahşedilen unsurlar dâhilinde incelenmektedir.

2. BİR KANUNİ REHİN HAKKI OLARAK GEMİ ALACAKLISI HAKKI

6102 sayılı TTK'nın 1320. maddesinde yer alan alacakların gemi alacaklısı hakkı tesis etmelerinin arkasında önemli nedenler bulunmaktadır. Doktrinde²⁴ bu nedenler; (i) kanunun sınırlı aynı mesuliyet sistemi sonucu olarak alacaklı aleyhine bozulmuş dengenin yeniden sağlanması, (ii) donatanın kara servetine başvurabilmenin bazen çok zor ve hatta fiilen imkânsız olması, (iii) denizcilik işletmeliğinde, özellikle yolculukta kredi ihtiyacının karşılanması, (iv) geminin kurtarılması, tehlike ve ziyadan korunması gibi hizmetlerde bulunmak deniz servetinin bütün alacaklılar lehine korunmasının sağlanması ve (v) hazinenin ve gemi adamlarının yararı olarak işaret edilmektedir.

Gemi alacaklısı hakkı kapsamında sıralandırılan kalemlerin ortak yanı geminin denizde kullanılmasından ötürü ve bu riskin karşılanması düşüncesinden meydana gelmeleridir²⁵. Hakka atfedilen temel özellikler; sahibine *öncelik hakkı* vermesi ve geminin üçüncü şahıslara geçmesi halinde dahi hak sahibine, hakkını, gemiye karşı ileri sürme hakkı (*takip hakkı*) vermesidir²⁶.

(3) Türkiye 'de yargı yoluyla ileri sürülen bir alacağın gemi alacaklısı hakkı verip vermediği, Türk hukuku uyarınca belirlenir.

²⁴ **Atamer, Kerim:** *Gemi ve Yük Alacaklısının Haklarının Kullanılmasından Yargılama Usulü ve İcra, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu*, XIV, Ankara 4–5 Nisan, 1997, s. 220; **Barlas, Nuray:** *Gemi Alacaklısı Hakkı Veren Alacaklar ve Gemi Alacaklısı Hakkının Hukuki Niteliği*, İstanbul 2000, s. 6; **Çağa, Tahir ve Kender, Rayegan:** *Deniz Ticareti Hukuku, c.III, Gemi ve Yük Alacaklısı Hakları, Zamanaşımı, Deniz Hukukunda Cebri İcra*, İstanbul 2005, s. 2; **Kender, Rayegan ve Çetingil, Ergon:** *Deniz Ticareti Hukuku (Takip Hukuku ve Deniz Sigortaları ile Birlikte) Temel Bilgiler*, İstanbul 2010, s. 211; **Çetingil, Ergon:** “Finansal Kiralama Konusu Gemiler Üzerinde Gemi Alacaklısı Hakkının Doğması ile İlgili Olarak Uygulamada Ortaya Çıkan Bazı Sorunlar” (Deniz Hukuku Dergisi. 1999, S. 4 (1–2), s. 10); **Yavaş, Aksoy:** “Türk Ticaret Kanununun Gemi Alacaklısı Hakkı Veren 1235. Maddesinin 1–6. Bentlerinin, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ve Anglo-Sakson Hukukla Mukayeseli Olarak Değerlendirilmesi” (Deniz Hukuku Dergisi. 2005, S. 10 (1–4), s. 128–129); **Türkel**, s.3.

²⁵ **Ülgener, Fehmi:** “Gemi Üzerindeki Rehin Hakkı ‘Gemi Alacaklısı Hakkı’”, (Deniz Hukuku Dergisi. 1997, S. 2 (4), s. 3); **Kender ve Çetingil**, s. 211; **Çetingil (Finansal Kiralama)**, s. 9.

²⁶ **Çetingil (Finansal Kiralama)**, s.10; **Kender ve Çetingil**, s. 212–213; **Kalpsüz, Turgut:** *Gemi Alacaklısı Hakkının Hukuki Mahiyeti*, Prof. Dr. Yaşar Karayalçın’a 65. Yaş Armağanı, Ankara 1988, s. 302; **Ülgener, Fehmi:** *Deniz Hukuku*, İstanbul 2001, s. 470; **Tekil**, s. 475; **Günay, Barış:** *Türk ve Anglo Amerikan Hukukunda Gemi Alacaklısı Hakkı*, Ankara 2009, s.

Kanuni rehin hakkının, hak sahibine, borcun ödenmemesi durumunda borçlunun başka alacaklıları bulunması halinde bunlardan ‘önce’ alma yetkisi vereceği yukarıda ifade edilmişti. Bir kanuni rehin hakkı olan gemi alacaklısı hakkı kapsamına giren alacaklar için de bu öncelik, 6102 sayılı TTK’nın 1323. maddesi uyarınca bu “1320 nci maddenin birinci fıkrasının (a) ilâ (e) bentlerinde yazılı gemi alacaklılarının sahip olduğu kanuni rehin hakkı, gemi üzerinde tescil edilmiş veya edilmemiş olan bütün kanuni ve akdî rehin haklarıyla aynı yükümlülüklerden önce gelir” denilmekle vurgulanmıştır. Bu öncelik mutlak olup, ipotek hakkının kanundan, sözleşmeden veya hakim hükmünden neşet etmesi, daha önceki veya daha sonraki bir tarihte doğması herhangi bir farklılık yaratmamaktadır²⁷.

Gemi alacaklısı hakkı 6102 sayılı TTK’nın 1320 ila 1327. maddeleri arasında düzenlenmiştir. Kanun gerekçesinde yer alan bu maddelere ilişkin genel açıklamalarda da ifade edildiği gibi, gemi alacaklıları hakkındaki hükümlerin yeniden düzenlenmesinde 06/05/1993 tarihinde Cenevre’de kabul edilen “*International Convention on Maritime Liens and Mortgages*” (Gemiler Üzerindeki İmtiyazlar ve İpotekler Hakkında Milletlerarası Sözleşme = 1993 Rehin MS) esas alınmıştır²⁸. Ancak Türkiye hâlihazırda bu sözleşmeye taraf değildir. Türkiye aslında 1926 tarihli “*International Convention for the Unification of Certain Rules of Laws Relating to the Maritime Liens and Mortgages*” (Deniz Vasıtalarının Rehni ve İmtiyazı ile Alakalı Bazı Kaidelerin Tevhidi Hakkındaki Milletlerarası Sözleşme = 1926 Rehin MS)’ye taraftır ve 6762 sayılı TTK’nın hazırlanmasında göz önünde bulundurulmuş milletlerarası sözleşme de bu nedenle 1926 Rehin MS olmuştur. Ancak 6102 sayılı TTK’nın 1993 Rehin MS’ye göre hazırlanmış olması, Türkiye’nin 1993 Rehin MS’ye taraf olması durumunda, 1926 Rehin MS’den ayrılmasını gerektirmektedir²⁹.

Gemi alacaklısı hakkının hukuki temelleri ve özellikleri akabinde, hakkın hukuki niteliği ve unsurlarının da incelenmesi, hakkın bir unsuru olan ‘sahibinin’ irdelenmesi açısından önem taşımaktadır.

23. Bu imtiyazları zikreden Yargıtay kararları için bkz. 19. HD. 02.07.1996, E. 1996/4837, K. 1996/6950 ve 11. HD. 21.11.2008, E. 2007/4046, K. 2008/13192. 11.HD. 04.07.2000, E. 2000/8572, K. 2000/11340 kararında bu imtiyazları zikretmenin yanısıra; “geminin bayrak veya isim değiştirmesi gemiyi ‘borçtan’ kanuni rehin hakkından kurtarmaz” demekle, bu imtiyazların kalıcılığına da vurguda bulunmaktadır.

²⁷ Kalpsüz (Gemi Rehni), s. 13.

²⁸ Atamer (Gemi ve Uçak İpotegi), s. 108; Atamer, Kerim: Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Deniz Hukukunda Cebri İcra, İstanbul 2006, s. 176.

²⁹ Atamer (Gemi ve Uçak İpotegi), s. 111; Atamer (Cebri İcra), s. 176; Süzel, s. 11.

I. Gemi Alacaklısı Hakkının Hukuki Niteliği

Gemi alacaklısı hakkı, yukarıda belirtildiği üzere, kanunda belirtilen alacaklardan birinin doğmasıyla birlikte tescil ve teslime gerek olmaksızın kendiliğinden meydana gelen kanuni rehin hakkını ifade eder³⁰. Dolayısıyla ‘gemi alacaklısının hakkı’ yani ona tanınan hak, kanundan doğan (kanuni) bir rehin hakkıdır³¹. Nitekim 6102 sayılı TTK’nın 1321. maddesinde açıkça “*gemi alacağı, sahibine, gemi ve eklentisi üzerinde kanuni rehin hakkı verir*” denilmekle, gemi alacaklısı hakkının ‘sahibi’ için bir kanuni rehin hakkı tesis ettiği vurgulanmıştır. Bu durumda gemi alacaklısı hakkının hukuki niteliği; aynı borçtan farklı olarak, borç ve sorumluluk kavramına dayanan kanuni rehin hakkı ile teminat altına alınmış bir alacak hakkı şeklinde açıklanmaktadır³².

Gemi alacaklısı hakkının bir şahsi hak, bağımsız bir ayni hak ya da bir karma hak olduğu yönünde görüşler mevcuttur. Alacağın varlığını kabul etmekle birlikte rehin hakkı olmadığını ileri süren *şahsi hak görüşü* daha ziyade Alman hukuk çevresine mensup olmayan yazarlar tarafından ortaya atılmış ancak günümüzde hemen hemen terk edilmiş³³, alacak-borç ilişkisinin varlığını inkâr etmekle, gayrimenkul mükellefiyetinde olduğu gibi, gemide mündemiç değerleri elde etmek hususunda bağımsız bir ayni hakkın varlığını ileri süren *ayni hak görüşü*³⁴ ise gemi alacaklısı hakkının içinde rehin hakkı ile temin edilmiş alacakların varlığını kabul eden ve bu hakkın karma nitelikli bir hak olduğunu ileri süren *kanuni rehin hakkı görüşü*³⁵ kadar yoğun benimsenmemiştir.

Yukarıda belirtilmiş olduğu gibi gemi alacaklısı hakkı doğrudan doğruya kanundan doğan bir rehin hakkıdır³⁶. Hakkın kurulması için tescile

³⁰ Çetingil (Finansal Kiralama), s. 9.

³¹ Atamer, s. 175.

³² Çetingil (Finansal Kiralama), s. 10.

³³ Bu görüşe ilişkin bilgi için bkz. Barlas, s. 83; Kalpsüz (Gemi Alacaklısı Hakkı), s. 304.

³⁴ Bu görüşü benimseyen yazılar için bkz. Atamer (Yargılama Usulü ve İcra), s. 221; Barlas, s. 125; Kalpsüz (Gemi Alacaklısı Hakkı), s. 311; Çağa ve Kender, s. 4; Kalpsüz (Gemi Rehni), s. 14; Süzel, s. 156.

³⁵ Atamer (Cebri İcra), s. 199.

³⁶ 11. HD., 12.07.2002, E. 2002/13000, K. 2002/15480 ve yine 11 HD., 02.07.1996, E. 1996/4837, K. 1996/6950 kararlarında; “*gemi alacaklısı hakkı kanundan doğduğundan tescilsiz kazanılır ve rehin veya ipotekle temin edilmiş veya edilmemiş bulunan diğer tüm alacaklara tekaddüm eder*” denilmekle, gemi alacaklısı hakkının bu niteliklerine vurguda bulunulmaktadır. Aynı doğrultuda başka bir Yargıtay kararı için bkz. 11. HD., 15.06.2000, E. 2000/3372, K. 2000/4689.

gerek duyulmaması, doğrudan doğruya kanundan doğmasının gereğidir³⁷. Nitekim gemi alacaklısı hakkının doğması ve devamı, gemi üzerindeki zilyetliğe ve gemi siciline tescile bağlı olmamakta, bu hakkın gemi siciline tesciline hukuken de imkân bulunmamakta ve dolayısıyla hak her türlü aleniyetten yoksun kalmaktadır³⁸. Bu durumda bir gemi satın alan şahıs gemi üzerinde bir gemi alacaklısı hakkı bulunup bulunmadığını, alacağın miktarını bilememektedir³⁹.

Gemi alacaklısı hakkının diğer haklara göre ayrıcalıkları; hakkın gemi üzerinde tescil edilmiş veya edilmemiş olan bütün diğer rehin haklarından ve aynı yükümlülüklerden önce gelmesini sağlayan *öncelik hakkı*⁴⁰, geminin el değiştirmesinden etkilenmeksizin, her malike ve zilyede karşı ileri sürülebilmesini sağlayan *takip hakkı*⁴¹ ve aşağıda ayrıntısı ile inceleneceği üzere hakkın devri ile kanuni rehin hakkının da *devir edilebilirliği* olarak sıralanabilecektir.

II. Gemi Alacaklısı Hakkının Üç Unsuru: Hakkın Konusu, Hakkın Kapsamı ve Hakkın Borçluları

Gemi alacaklısı hakkının unsurlarını; *hakkın konusu*, *hakkın kapsamı*, *hakkın borçluları* ve *hakkın sahipleri* olarak dört kalemde inceleyebilmek mümkündür. Tüm bu unsurlar ise aslında bu hakkı düzenleyen hukuk

³⁷ Barlas, s. 9; Kalpsüz (*Gemi Alacaklısı Hakkı*), s. 303; Çağa ve Kender, s. 5; Atamer (*Cebri İcra*), s. 200.

³⁸ Arseven, Haydar: *Türk Ticaret Kanunu'na Göre Gemi Alacaklısı Hakkının Doğurduğu Bazı Problemler*, II. Ticaret ve Banka Hukuku Haftası (10–18 Mayıs 1961), Ankara 1962, s. 552.

³⁹ Gemi alacaklısı rehin hakkının sicile kayıtlı rehinlerden, ipoteklerden ve yükümlülüklerden önce geleceği bu alanda düzenlenen üç milletlerarası sözleşmede (1926 Rehin MS, 1967 tarihli Gemi Alacaklısı Haklarına ve Gemi İpoteklerine Bazı Kuralların Birleştirilmesi Hakkında Milletlerarası Sözleşme ve 1993 Rehin MS) öngörülmüş ancak müşterek avarya garame payı alacaklılarına bu öncelik hakkı tanınmamıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Süzel, s. 282–285.

⁴⁰ Takip hakkı 11. HD., 23.02.2004, E. 2003/6823, K. 2004/1646 ve yine 11 HD., 04.06.1999, E. 1998/8202, K. 1999/4832 kararlarında şu şekilde zikredilmektedir: “*Gemi alacaklısı hakkı, hakkın hukuki niteliği itibarıyla, borç-sorumluluk ayırımına dayanan bir haktır. Bu hakkın borçlusu gemi donatanıdır. Gemi maliki ise, alacak dolayısıyla kişisel olarak sorumlu olmayıp, gemisi ile aynı sorumluluk taşır. Burada bir alacak hakkı, bir aynı hak ile birleşmektedir. Bu hak gemiyi takip eder.*”

⁴¹ Çalışmanın hazırlandığı dönemde gemi alacaklısı hakkına ilişkin olarak hükmedilen tüm Yargıtay kararları taranmış ve konu ile ilgili olarak hâlihazırda 6102 sayılı TTK uyarınca hükmedilen bir Yargıtay kararı bulunmadığı saptanmıştır. Bu nedenle 6762 sayılı TTK uyarınca hükmedilen Yargıtay kararlarına, 6102 sayılı TTK uygulaması ile paralellik taşıdığı ölçüde yer verilmektedir.

normlarına göre değişmektedir. Konuya ilişkin olarak Türk hukuku için referans gösterebileceğimiz ve bu nedenle gemi alacaklısı hakkının unsurlarının irdelenmesinde göz önünde tutulabilecek normları; 6762 sayılı TTK, 6102 sayılı TTK ve 6102 sayılı TTK'nın ilgili hükümlerinin hazırlanmasında göz önünde bulundurulmuş 1993 Rehin MS teşkil etmektedir. Aslında 6762 sayılı TTK mülga bir kanundur, ancak; bu kanun, bu kanun döneminde gemi alacaklısı hakkına ilişkin olarak hükmedilen Yargıtay kararları⁴² ve bu kanunun ilgili hükümlerinin hazırlanmasında göz önünde bulundurulmuş 1926 Rehin MS çalışmada, gemi alacaklısı hakkına ilişkin olarak 6102 sayılı TTK ile getirilen değişiklikleri işaret edebilmek amacıyla ayrıca yer almaktadır.

Gemi alacaklısı hakkının ilk üç unsuru çalışmanın bu bölümünün alt başlıkları dâhilinde incelenmekte, ancak hakkın sahiplerine ilişkin son unsur, çalışmanın esas konusunu teşkil ettiğinden, çalışmanın son bölümünde daha ayrıntılı olarak değerlendirilmektedir.

1. Gemi Alacaklısı Hakkının Konusu

Gemi alacaklısı hakkının konusunu muhtelif normlar uyarınca gemi alacaklısı hakkı tanınan alacaklar teşkil etmektedir. Bu nedenle bu bölümde 6762 sayılı TTK'nın 1235. maddesi, 6102 sayılı TTK'nın 1320. maddesi ve 1993 Rehin MS'nin 4. maddesi uyarınca belirlenen ve gemi alacaklısı hakkının konusunu teşkil eden alacaklar kısaca belirtilmektedir.

6762 sayılı TTK'nın 1235. maddesi uyarınca; gemi ile teferruatının bekçilik ve muhafaza masraflarından⁴³, gemi seyrüsefer ve liman resimlerinden, şamandıra, fener⁴⁴, liman ve karantina paralarından, kılavuz ücretlerinden⁴⁵,

⁴² 11. HD., 28.06.2000, E. 2000/2870, K. 2000/6109 kararında; “*rıhtım ücretinin (6762 sayılı) TTK'nın 1235/1. maddesinde belirtilen bekçilik ve muhafaza masrafı olarak kabul edilmesinin mümkün olmadığını*” belirtmiştir. Bunun yanı sıra, aynı daire 21.04.1998, E. 1997/10467, K. 1998/2633 kararında; “*geminin çıkan uyumsuzluk sonucu tersanede bekletildiği ve donatana usulünce teslim edilmediğinden rıhtım ücreti talep edilemeyeceği, geminin bakım ve onarım için davacı tersanesine bırakıldığı, (6762 sayılı) TTK'nın 1235/1. maddesinde belirtilen bekçilik ve muhafaza ücreti söz konusu olmadığı*” hükmetmekle, bir alacağın bu bent kapsamına dâhil edilemeyeceği durumlardan birini vurgulamıştır.

⁴³ 11. HD., 12.06.2000, E. 2000/4375, K. 2000/5421 kararında; “*fener alacağının gemi alacaklısı hakkı verdiği, tahsiliye / can kurtarma alacağının ise gemi alacaklısı hakkı vermediği*” zikredilmiştir. Fener ücretinin gemi alacaklısı hakkı kapsamında zikredildiği bir başka karar için bkz. 11. HD., 22.10.1998, E. 1998/3182, K. 1998/6962.

⁴⁴ Kılavuzluk ücretinden doğan alacağın gemi alacaklısı hakkı kapsamında değerlendirildiği uyumsuzluğa ilişkin Yargıtay kararları için bkz. 11. HD., 15.02.1993, E. 1991/7121, K. 1993/943 ve yine 11 HD., 18.02.1991, E. 1989/9089, K. 1991/997.

⁴⁵ 11. HD., 15.04.1999, E. 1999/8000, K. 1999/2830 kararında; “*geminin hiçbir hasar ya da*

kurtarma - yardım⁴⁶, fidyeye ve itiraz ücret ve masraflarından, gemi adamlarının hizmet ve iş sözleşmelerinden⁴⁷, müşterek avarya garame borçlarından, deniz ödöncü alacaklarından ve diğere kredi sözleşmelerinden⁴⁸, bagajın teslim edilmemesinden veya hasara uğramasından doğan alacaklardan, yolcu veya mal taşıma akitlerinin hiç veya gereğı gibi yerine getirilmemiş olmasından⁴⁹,

kayba uğramadan çabuk ve başarılı bir kurtarma ile faydalı netice elde edilerek kurtarılması nedeniyle ... davacı yararına kanuni rehin hakkı tanınmasına karar verilmiştir” demekle, yararlı sonuç ortaya çıkaran kurtarma işlemine ilişkin ücretin gemi alacaklısı hakkı kapsamına dahil olduğı zikredilmiştir.

⁴⁶ 11. HD., 25.03.2002, E. 2001/10170, K. 2002/2603; 11. HD., 15.06.2000, E. 2000/3372, K. 2000/4689; 11. HD. 25.05.2000, E. 2000/1031, K. 2000/4603; 11. HD. 26.04.1999, E. 1999/7103, K. 1999/7700; 11. HD., 17.02.1997, E. 1996/7789, K. 1997/675 ve 11. HD. 07.06.1971, E. 1971/12562, K. 1971/13460 kararlarında gemiadamı alacaklarının bu bent kapsamında gemi alacaklısı hakkını doğurduğı zikredilmiştir.

⁴⁷ 11. HD., 18.04.2002, E. 2002/281, K. 2002/3642; 11. HD., 07.05.2002, E. 2002/712, K. 2002/4489; 11. HD., 16.09.1999, E. 1999/1894, K. 1999/6816; 11.HD., 24.04.1998, E. 1997/10442, K. 1998/2671; 11.HD., 20.04.1998, E. 1997/10374, K. 1998/2719; 11. HD., 24.04.1997, E. 1997/10373, K. 1998/2670; 11.HD., 24.03.1997, E. 1996/9106, K. 1997/1953 ve 11. HD., 27.01.1997, E. 1996/9115, K. 1997/292 kararlarında; “*gemiye satılan yakıt bedeli gemi alacağı veren alacaklardandır*” denilmekle, bu bent kapsamına giren gemi alacaklarına yakıt bedeli de dâhil edilmiştir. Ancak bağlama limanı dışında ve seferin tamamlanmasını teminen, gemi boyası ve türevi ikmali nedeniyle doğan alacakların gemi alacaklısı hakkı kapsamında olup olmadığı 11. HD., 03.06.2003, E. 2003/619, K. 2003/5897; 11.HD., 18.06.1999, E. 1999/4522, K. 1999/5478; 11. HD., 22.03.1999, E. 1999/7775, K. 1999/2512 ve 11. HD., 11.05.1998, E. 1998/1324, K. 1998/3285 kararları uyarınca tartışılmıştır. Yine bu bent kapsamı içerisinde sayılabilecek alacaklara ‘sac satışı nedeni ile doğan alacaklar’ 11. HD., 27.01.2004, E. 2003/6710, K. 2004/753 kararında: “*sac satışı nedeni ile doğduğı belirtilen alacağın, gemi alacağı niteliğı taşıyabilmesi için zaruret halinde ve ihtiyaç ile sınırlı olarak ve geminin bağlama limanı dışında bulunduğı sırada kaptan tarafından temin edilen levazımla ilgili bulunması gerektiğı*” denilmekle, sınırlı durumlar çerçevesinde kabul edilmiştir. Son olarak 11.HD., 29.03.2002, E. 2001/9311, K. 2002/2860 kararında; “*sigara alımından kaynaklanan alacağın, kumanya temin cümlesinden nitelenmesine karşı çıkılmamış ve bu husus temyiz edilmemiş olması karşısında, alacağın (6762 sayılı) TTK’nın 1235/6. maddesi kapsamında gemi alacağı olduğı yolunda bir uyumsuzluk bulunmamaktadır*” denilmekle, kumanya alımı nedeni ile doğan alacaklar da bu bent kapsamında gemi alacaklısı hakkı kapsamında sayılmışlardır.

⁴⁸ 11. HD., 14.02.2008, E. 2007/11928, K. 2008/1587 kararında; “*davacı, taşıyanın malları zarara uğratması nedeniyle kar mahrumiyetine uğradığını, mahrum kalınan kar için de kanuni rehin hakkı tesisini istediğine göre, (6762 sayılı) TTK’nın 1235/7. maddesi kapsamında giren bu alacak kaleminin de değerlendirilmesi gerekir...*” denilmekle ‘mahrum kalınan kar’ı da bu bent kapsamında yer alan gemi alacakları kapsamında kabul edilmiştir. Bunun yanısıra 11. HD., 11.12.2003, E. 2003/5632, K. 2003/11746 kararında: “*iç savaş nedeni ile yükün zayı olduğı, (6762 sayılı) TTK’nın 1235/7. maddesi hükmü uyarınca gemi alacaklısı hakkı doğduğı*” hükmedilmekle ve 11.HD., 09.10.1998, E. 1998/4642, K. 1998/6418 kararında; “*...yükte taşıma sırasında meydana gelen noksanlık ... mahiyeti itibariyle (6762 sayılı) TTK’nın 1235/7. maddesindeki gemi alacağı niteliğindedir*” denilmekle, ‘yükün zayı olması / eksilmesi nedeniyle doğan alacaklar’ da bu bent kapsamında yorumlanmıştır.

⁴⁹ 11. HD., 14.02.2008, E. 2007/11928, K. 2008/1587 kararında; “*davacı, taşıyanın malları*

kaptanın sadece kaptan olma sıfatından kaynaklanan yetkiyle gerçekleştirdiği hukuki işlemlerden, donatan tarafından akdedilmiş olup ifası kaptana düşen bir sözleşmenin hiç / noksan / fena bir şekilde yerine getirilmesinden, gemi adamlarından birinin kusurundan doğan, İş Sigortaları Kurumu'nun donatana yöneltebileceği tüm istemlerden kaynaklanan alacaklar 6762 sayılı TTK uyarınca gemi alacaklısı hakkının konusunu teşkil etmektedir.

6102 sayılı TTK'nın 1320. maddesi uyarınca ise; gemi adamlarına ödenecek ücret veya diğer tutarlardan, geminin işletilmesi nedeni ile karada veya suda meydana gelen can kaybı veya diğer bedensel zararlardan, kurtarma ücretinden, liman, kanal, diğer su yolları, karantina ve kılavuzluk için ödenecek resimlerden, geminin işletilmesinin sebep olduğu maddi ziya veya hasardan doğan ve haksız fiile dayanan taleplerden ve müşterek avarya garame payından kaynaklanan alacaklar 6102 sayılı TTK uyarınca gemi alacaklısı hakkının konusunu teşkil etmektedir.

1993 Rehin MS, gemi alacaklısı hakkı listesinin birlik içinde olmasının önemli olduğu bilinci ile yabancı bir ülkede yabancı bayraklı bir gemiye karşı taleplerin kabul ve icra edilebilirliğini sağlamak amacıyla kabul edilmiştir⁵⁰. Sözleşmenin 1. maddesi incelendiğinde, Sözleşme'nin uygulama alanına gerek sözleşme gerekse mahkeme kararı ile kurulan veya kanundan doğan rehinlerin, ipoteklerin girdiği anlaşılmaktadır⁵¹. 1993 Rehin MS'nin 4. maddesi gemi alacaklısı haklarını sıralamaktadır⁵². Bu madde uyarınca gemi alacaklısı

zarara uğratması nedeniyle kar mahrumiyetine uğradığını, mahrum kalınan kar için de kanuni rehin hakkı tesisini istediğine göre, (6762 sayılı) TTK'nın 1235/7. maddesi kapsamına giren bu alacak kaleminin de değerlendirilmesi gerekir..." denilmekle 'mahrum kalınan kar'ı da bu bent kapsamında yer alan gemi alacakları kapsamında kabul edilmiştir. Bunun yanı sıra 11. HD., 11.12.2003, E. 2003/5632, K. 2003/11746 kararında: "*“iç savaş nedeni ile yükün zayi olduğu, (6762 sayılı) TTK'nın 1235/7. maddesi hükmü uyarınca gemi alacaklısı hakkı doğduğu”* hükmedilmekle ve 11.HD., 09.10.1998, E. 1998/4642, K. 1998/6418 kararında: "*...yükte taşıma sırasında meydana gelen noksanlık ... mahiyeti itibarıyla (6762 sayılı) TTK'nın 1235/7. maddesindeki gemi alacağı niteliğindedir”* denilmekle, 'yükün zayi olması / eksilmesi nedeniyle doğan alacaklar' da bu bent kapsamında yorumlanmıştır.

⁵⁰ Barlas, s. 77.

⁵¹ Süzel, s. 103.

⁵² Bu alacaklar 1993 Rehin MS'nin 4. maddesinde şu şekilde sıralanmıştır:

“Geminin malikine, kiracısına, yöneticisine veya işletenine karşı doğmuş olan aşağıdaki istemlerden her biri, gemi üzerinde bir gemi alacaklısı hakkı ile teminat altına alınmıştır:

1. Ülkelerine geri getirilme giderleri ve onlar adına ödenmesi gereken sosyal sigorta katılma payları da içinde olmak üzere, kaptan, zabıtlar ve gemide çalıştırılan diğer kişilere, gemide çalıştırılmakta olmaları dolayısıyla ödenecek ücretlere ve diğer tutarlara ilişkin istemler;

2. Geminin işletilmesi ile doğrudan doğruya ilgili olarak, karada veya suda meydana gelen can kaybı veya bedensel zararlardan doğan istemler;

teşkil ettiği hükmedilen alacakların, 6102 sayılı TTK'nın ilgili düzenlemesine (müşterek avarya garame payından kaynaklanan alacakların gemi alacaklısı hakkı bahşettiğine ilişkin hükmü hariç) paralel olduğu görülmektedir. Bunun nedeni, 6102 sayılı TTK'nın hazırlanmasında 1993 Rehin MS'nin esas alınmış olmasıdır.

6762 sayılı TTK'nın 1235. maddesinde yer alan ve gemi alacaklısı hakkı tesis eden alacaklar ile 6102 sayılı TTK'nın 1320. maddesinde yer alan ve gemi alacaklısı hakkı tesis eden alacaklar karşılaştırıldığında bu alacakların 1993 Rehin MS'ye uygun olarak azaltılmış olduğu tespit edilmektedir. Yeni Türk hukukunda kabul edilen gemi alacaklarının az olması, Türkiye'de gerçekleşecek olan yabancı gemilerin satışında ipotekli alacaklıların menfaatine olacaktır⁵³. Bu noktada öncelik hakkı tanıyan bu istemlerin sınırlı sayıda olduğu ve kıyas yoluyla başkaca gemi alacağı kabul edilemeyeceğinin belirtilmesi gerekmektedir⁵⁴.

6102 sayılı TTK ile 1993 Rehin MS karşılaştırıldığında, ilgili düzenlemelerin gemi alacaklısı hakkının konusuna ilişkin olarak uyumlu olmadıkları tek nokta; 6102 sayılı TTK ile müşterek avaryadan kaynaklanan garame paylarına ilişkin alacağın, gemi alacaklısı hakkına dahil edilmesidir. Nitekim 1993 Rehin MS'de yer almasa da 6762 sayılı Kanunun 1235. maddesinin altıncı bendine göre gemi alacaklısı hakkı bahşolunan müşterek avarya garame payı alacaklılarının, 6102 sayılı TTK uygulamasında bu haktan istifadeye devam etmeleri, hakkaniyet ilkesine ve denizcilik uygulamasına uygun görülmüştür⁵⁵.

6102 sayılı TTK'da yer alan ve müşterek avarya garame payından kaynaklanan alacakların gemi alacaklısı hakkı bahşetmesine ilişkin olan hükmün, 1993 Rehin MS'ye aykırı bir durum yaratmadığı düşünülmektedir. Nitekim 6102 sayılı TTK 1320/1b (f) bendi uyarınca, müşterek avarya garame payı alacakları için kabul edilen gemi alacağının, aynı maddenin üçüncü fıkrası uyarınca, Türkiye'de yargı yoluna intikal eden tüm uyuşmazlıklarda, geminin

3. Kurtarma ücretine ilişkin istemler;

4. Liman, kanal ve diğer suyolları için ödenecek resimler ve kılavuzluk ücretlerine ilişkin istemler;

5. Gemide taşınan eşyanın, konteynerlerin ve yolcuların eşyalarının uğradığı ziya veya hasardan doğan ve haksız fülle dayanan istemler."

⁵³ **Süzel**, s. 173.

⁵⁴ **Süzel**, s. 281.

⁵⁵ TBMM Dönem: 23, Yasama Yılı:2, S. Sayısı:96, s. 393, (1320. madde gerekçesi).

bayrağına ve siciline bakılmaksızın Türk hukukuna tabi kılınmış olması, aynı sözleşmenin 6. maddesinde öngörülen hakka uygun olarak kullanılmaktadır⁵⁶. Nitekim müşterek avaryaya garame payı alacaklılarının sahip olduğu kanuni rehin hakkı, gemi üzerinde tescil edilmiş veya edilmemiş bütün kanuni ve akdi rehin haklarıyla, akdi yükümlülüklerden sonra gelmektedir⁵⁷. Kaldı ki bu alacaklar, hem kısa süreli hemde sözleşmenin 4. maddesinde belirtilen gemi alacaklarından ve gemi ipoteklerinden sonra geldikleri için zayıf niteliklidir⁵⁸.

Karşılaştırmalı hukukta gemi alacaklısı hakkının konusu incelendiğinde, Türk hukukunda yer alan düzenlemelere benzer hükümlere yer verildiği görülmektedir. Nitekim İngiliz hukukunda gemi alacaklısı hakkı veren alacaklar; kurtarma ücreti, geminin verdiği zararlardan doğan alacaklar, gemi adamlarının ve kaptanın ücret alacakları, kaptanın yaptığı kredi muamelelerinden kaptan lehine doğan alacaklar ve deniz ödücünden doğan alacaklar olarak kabul edilirken, Amerikan hukukunda; imtiyazlı gemi ipoteginden önce kanunun (*US Act*) 31321. maddesi altına kaydedilmiş alacaklar, denizde haksız fiilden doğan alacaklar, kanunun 31341. maddesinde belirtilen kişiler tarafından doğrudan istihdam edilmiş istifçilerin ücretlerinden doğan alacaklar, müşterek avaryadan doğan alacaklar, sözleşme ile yapılmış kurtarma operasyonları da dâhil olmak üzere kurtarmadan doğan alacaklar gemi alacaklısı hakkının konusuna dâhil edilmektedir⁵⁹.

2. Gemi Alacaklısı Hakkının Kapsamı

6102 sayılı TTK, gemi alacaklısı hakkının kapsamını 1321/1. maddesi uyarınca; “*gemi alacağı, sahibine, gemi ve eklentisi üzerinde kanunî rehin hakkı verir*” demekle belirlemiştir. 6102 sayılı TTK ile gemi alacaklısı hakkına ilişkin olarak belirlenen bu kapsam, 6762 sayılı TTK ile kıyaslandığında önemli iki farklılık taşımaktadır. İlk olarak 6762 sayılı TTK’nın 1236. maddesi uyarınca geminin teferruatının da gemi alacaklısı hakkının kapsamına dâhil edildiği⁶⁰, ancak 6102 sayılı TTK’nın 1321/2. maddesi uyarınca gemi malikinin mülkiyetinde bulunmayan eklentilerin rehin kapsamına girmeyeceğinin açıkça belirtildiği görülmektedir⁶¹. Bu noktada gemi ve eklentisinin bir bütün olarak

⁵⁶ **Atamer** (*Gemi ve Uçak İpotegi*), s. 110; **Atamer** (*Cebri İcra*), s. 195; **Süzel**, s. 207.

⁵⁷ **Kender ve Çetingil**, s. 218; **Atamer** (*Cebri İcra*), s. 177.

⁵⁸ **Günay**, s. 163.

⁵⁹ **Yavaş**, s. 161; Anglo-Amerikan hukukunda gemi alacaklısı hakkının konusu için bkz. **Günay**, s. 29–31.

⁶⁰ **Doğrucu**, s. 30.

⁶¹ **Yavaş**, s. 137; **Atamer** (*Cebri İcra*), s. 200.

alacağın tamamı için rehinli olacağını ve dolayısıyla rehinin, alacak ile orantılı olarak geminin belli bir kısmı veya payı üzerinde doğmayacağını belirtmek gerekmektedir⁶².

6762 sayılı TTK ile 6102 sayılı TTK'nın ilgili hükümlerine ilişkin ikinci farklılığın ise; 6762 sayılı TTK uygulamasında kanuni rehin hakkının deniz serveti yani gemi ve navlun üzerindeki gemi alacaklısı hakları ile yük üzerindeki yük alacaklısı haklarını ifade etmesi⁶³, ancak 6102 sayılı TTK uyarınca deniz serveti ile sınırlı sorumluluğun terk edilmiş olması nedeni ile rehin hakkının artık navluna şamil tutulmaması⁶⁴ olduğu değerlendirilmektedir. Bu sebeple 6762 sayılı TTK'da bulunan m. 1237-1239, m. 1251-1253 ve m. 1256/2 6102 sayılı TTK'ya alınmamıştır⁶⁵. 6102 sayılı TTK'nın gerekçesinde bu değişikliğin 1993 Rehin MS'ye uyum sağlanmak amacıyla gerçekleştirilmiş olduğu belirtilmiştir. Bunun yanı sıra, 6102 sayılı TTK uyarınca gemi alacaklısının rehin hakkının, işletilmesi nedeniyle gemi alacaklısı olarak sayılan istemlerin doğmasına sebebiyet veren gemi üzerinde ileri sürülmesi gerekmektedir⁶⁶.

6102 sayılı TTK'da gemi alacaklısı hakkının kapsamına ilişkin olarak gerçekleştirilen sadeleştirme çabaları, 1993 Rehin MS'nin 4. maddesi uyarınca "*geminin malikine, kiracısına, yöneticisine veya işletenine karşı doğmuş olan istemlerden her biri, 'gemi üzerinde' bir gemi alacaklısı hakkı ile teminat altına alınmıştır*" denilmekle, gemi alacaklısı hakkını gemi ile sınırlı tutan yaklaşıma paralellik sağlama amacını düşündürmektedir.

6102 sayılı TTK'nın 1321/2. maddesinin devamı uyarınca bu hakkın kapsamına, bir sigorta sözleşmesine göre donatana ödenecek sigorta tazminatı dahil edilmemiştir. Bu hüküm de 1993 Rehin MS'ye paraleldir. Nitekim 1993 Rehin MS'nin 10. maddesinin ikinci fıkrasında bir sigorta sözleşmesi uyarınca gemi malikine ödenecek sigorta tazminatının, gemi alacaklılarının rehin hakkının kapsamı dışında olduğu düzenlenmiştir⁶⁷. Burada kastedilen

⁶² **Atamer** (Cebri İcra), s. 201.

⁶³ **Çetingil, Ergon**: "*Deniz Hukuku Derneği Tarafından 25 Ekim 1997 Tarihinde Düzenlenen 'Deniz Hukukunda Rehin Haklarına Dair Paneli' Açış Konuşması*" (Deniz Hukuku Dergisi. 1997, S. 2 (4), s. 3).

⁶⁴ TBMM Dönem: 23, Yasama Yılı:2, S. Sayısı:96, s. 393, (1320 ilâ 1327 nci Maddelere İlişkin Genel Açıklamalar).

⁶⁵ **Atamer** (Cebri İcra), s. 177.

⁶⁶ **Süzel**, s. 192.

⁶⁷ **Süzel**, s. 197.

sözleşme, malikin gemi üzerindeki menfaatini sigorta ettirmek için yapılmış olan tekne sigorta sözleşmesidir⁶⁸.

İngiliz hukukunda gemi alacaklısı hakkı ilgili alacağa göre farklılık gösterip, gemi, geminin teferruatı, yük, navlun ve diğer eşyayı kapsayabilirken, Amerikan hukukunda gemi alacaklısı hakkının konusu gemi (ve teferruatı), yük ve navlundur⁶⁹.

3. Gemi Alacaklısı Hakkının Borçluları

6762 sayılı TTK ile 6102 sayılı TTK'nın gemi alacaklısı hakkına ilişkin hükümleri karşılaştırıldığında; gemi alacaklısı hakkının borçlularına ilişkin olarak da 6102 sayılı TTK ile önemli değişiklikler getirildiği tespit edilmektedir. Nitekim 6762 sayılı TTK'da gemi alacaklısı hakkının borçluları açıkça belirtilmemişken, 6102 sayılı TTK'da bu hakkın borçluları açıkça geminin maliki, kiracısı, yöneticisi veya işleteni olarak belirtilmiştir.

6762 sayılı TTK'da gemi alacaklısı hakkının borçlularının belirtilmemesi yönünde kabul edilen yaklaşımın kaynağının 1926 Rehin MS olduğu düşünülmektedir⁷⁰. Nitekim 1926 Rehin MS'de de gemi alacaklısının borçlularına ilişkin açık bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak Sözleşme'nin 2. ve 13. hükümleri birlikte değerlendirildiğinde gemiye zilyet olan malike, kiracıya, işletene ve ayrıca yolculuk ve sefer çarterlerine yöneltilen istemlerin sahiplerine gemi alacaklısı hakkı verdiği söylenebilecektir⁷¹. 6762 sayılı TTK uygulamasında ise gemi alacaklısı hakkı ile ilgili olarak dava veya takibin donatana karşı yapılacağı benimsenmiştir⁷². Hakkın takip edilebilirlik özelliğine de uygun olarak, gemi el değiştirdikçe hakkın ileri sürülebileceği kişilerin de değişebileceği ve bu kişilere karşı da dava ve takip yöneltme imkanı bulunduğu belirtilmelidir.

6102 sayılı TTK'nın 1320. maddesi ile belirlenen borçluların, 1993 Rehin MS'nin "*alacak donatan (owner), gemi işletme müteahhidi (bareboat charterer), gemiyi yönetme (manager) ya da bunu işletme (operator) yetkisine sahip olan bir şahsa yönelikse ve ihtiyati haciz talep edilmiş olan ülkenin iç*

⁶⁸ **Atamer** (*Cebri İcra*), s. 200.

⁶⁹ Anglo-Amerikan hukukunda gemi alacaklısı hakkının kapsamı için bkz. **Günay**, s. 50-53.

⁷⁰ 1926 Rehin MS, Türkiye açısından 04.07.1955 tarihinde yürürlük kazanmıştır ve yukarıda da belirtildiği üzere 09.07.1956 yürürlük tarihli 6762 sayılı TTK'nın gemi alacaklısı hakkına ilişkin hükümlerinin hazırlanmasında 1926 Rehin MS göz önünde bulundurulmuştur.

⁷¹ **Süzel**, s. 175.

⁷² **Çetingil** (*Finansal Kiralama*), s. 11.

hukuku bu konuda bir gemi alacaklısı hakkı veriyor ise de geminin ihtiyaten haczi mümkündür” şeklinde olan 3/1-e maddesine ve aynı kişileri zikrederek gemi alacaklısı hakkının bu kişilere karşı doğmuş olması gereğinden bahseden 4/1. maddesine paralel olduğu değerlendirilmektedir. Bu tanıma göre, bir alacağın ‘gemi alacağı’ statüsünü kazanabilmesi için, temeldeki borç ilişkisi uyarınca şu kişilerden birisinin borçlu sıfatını taşıması gerekmektedir: (1) malik, (2) kiracı, (3) yönetici veya (4) işleten⁷³. Bunun yanı sıra, gemi alacaklısı hakkının asıl borçlu (gemi alacağının borçlusu) dışında üçüncü bir kişinin malvarlığı değeri (gemi) üzerinde doğması durumunda bu kişiler de borçlu tarafta yer alacaktır⁷⁴.

3. GEMİ ALACAKLISI HAKKININ SAHİBİ

Gemi alacaklısı hakkı, muhtelif açılardan⁷⁵ uzun zaman boyunca tartışılmış ve konuya ilişkin olarak ortaya çıkan değerli doktrinsel görüşler ve Yargıtay uygulamaları ile şekillenmiştir. Ancak bu hakkın, unsurlarından biri olan ve 6102 sayılı TTK lafzında belirtildiği üzere ‘sahibi’ olan kişinin kim olduğu konusunun özellikle 6762 sayılı TTK uygulaması ile 6102 sayılı TTK’nın açık hükümleri karşılaştırılmak suretiyle ve hakkın devredilebilirliği de dikkate alınarak ortaya konulması gerekmektedir.

Gemi alacaklısı, gemi alacağı olarak anılan ve esas itibariyle, sözleşmeden veya kanundan doğan bir para alacağının sahibidir⁷⁶. Aslında gemi alacaklısını, 6762 sayılı TTK’da on bent (m.1235) ve 6102 sayılı TTK’da

⁷³ **Atamer** (*Cebri İcra*), s. 182.

⁷⁴ **Türkel**, s. 72.

⁷⁵ Gemi alacaklısının talebi üzerine duruşma yapılmadan rehin hakkının tanınması uygulamasının isabetsiz olduğu yönündeki görüşü için bkz. **Çetingil, Ergon**: “*Deniz Hukuku Derneği Tarafından 1 Haziran 1996 Tarihinde Düzenlenen ‘Deniz Hukukuna İlişkin Yargıtay Kararları Sempozyumunda Verilen Tebliğlerin Özetleri: I. Tebliğ: Deniz Hukukunda Kanuni Rehin Hakkına Dayanan Takiplerle İlgili Olarak Uygulamada Ortaya Çıkan Bazı Sorunlar*” (Deniz Hukuku Dergisi. 1996, S. 1 (3-4), s. 48). Gemi malikinin gemiye karşı icra takibini önlemek için gemi alacaklısına alacağını ödemesi halinde, BK 109/2. Maddesi uyarınca alacağın sona ermeyip teminatları ile birlikte gemi malikine geçeceği yönündeki görüşü için bkz. **Çağa ve Kender**, s. 73-76. Ayrıca finansal kiralama konusu gemiler üzerinde de gemi alacaklısı hakkının doğduğu ve malikin, gemi alacaklısının gemiyi takibini önlemek hakkına sahip bulunmadığını kabul yönündeki görüşü için bkz. **Çetingil** (*Finansal Kiralama*), s. 23. Finansal kiralayanın gemi işletmesini menfaat karşılığı kiralayıp gemiyi kiraya vermesi nedeni ile gemi üzerinde gemi alacağı doğacağı riskini göze alması gereğini bildiren Yargıtay kararları için bkz. 11. HD., 28.11.2005, E. 2005/9584, K. 2005/37258; 11.HD., 28.11.2005, E. 2005/9585, K. 2005/37259; 11.HD., 23.02.2004, E. 2003/6823, K. 2004/1646; 11.HD., 19.03.2002, E. 2002/578, K. 2002/2518; 11.HD., 24.11.2000, E. 2000/9328, K. 2000/9264 ve 11.HD., 04.06.1999, E. 1998/8202, K. 1999/4832.

⁷⁶ **Türkel**, s. 73.

ise (m.1320) altı bent olarak sayılan gemi alacağı sahipleri teşkil etmektedir⁷⁷.

Gemi alacakları için verilen liste dikkate alındığında bunların sözleşmesel ilişkinin veya haksız fiil normlarının ihlaline dayanan tazminat alacakları ya da çeşitli (hatta kamusal) kaynaklardan doğan ücret alacakları olduğu görülmektedir⁷⁸. Bu noktada aslında ilk bakışta 6102 sayılı TTK'nın 1320. maddesinde yer alan alacakların bu hakkın sahiplerini de yansıttığı düşünülebilir. Şöyle ki, 6102 sayılı TTK'nın 1320. maddesinin:

- Birinci bendinde yer alan *gemi adamı alacaklarının* sahipleri *gemi adamları*,
- İkinci bendinde yer alan *kişi zararlarının* sahipleri *geminin işletilmesi ile doğrudan doğruya ilgili olarak kişisel zarara uğrayan gemide bulunmayan kişiler*⁷⁹,
- Üçüncü bendinde yer alan *kurtarma ücreti alacaklarının* sahipleri *kurtaranlar*⁸⁰,
- Dördüncü bentte yer alan *seyrüsefer resimlerinin* sahipleri *kamusal nitelikteki istemde bulunabilecekler*⁸¹,
- Beşinci bendinde yer alan *haksız fiile dayanan eşya zararı dolayısıyla doğacak alacakların* sahipleri *çatma sebebiyle karşı gemideki eşyası zarara uğrayan yük ilgilisi, yolcu, eşyanın maliki kanal, dok, fener, rıhtım, su altı kablosu, kıyı tesislerine geminin işletilmesi dolayısıyla verilen zararlar uyarınca istem hakkına sahip olan kişiler*⁸² ve
- Altıncı bendinde yer alan *müşterek avarya garame payı alacaklarının* sahipleri ise *müşterek avarya garame payı alacaklıları*, gemi alacaklısı hakkının sahibi sıfatını haiz olacaktır.

Gemi alacaklılarının belirlenmesindeki asıl sorun, bu alacakların sahiplerine bir üçüncü kişi tarafından ödenmesi durumunda, ödemede bulunan bu üçüncü kişinin gemi alacaklısı hakkının sahibi sıfatını haiz olup olmayacağı noktasında gündeme gelmektedir. Günay, bu konuyu bir soru

⁷⁷ **Türkel**, s. 72. Türkel, devamla bu kişilerin; gemi adamları, haksız fiil mağdurları, kurtarma faaliyetinde bulunanlar ve müşterek avarya garame alacaklıları olduğunu belirtmiştir

⁷⁸ **Türkel**, s. 72.

⁷⁹ **Süzel**, s. 225.

⁸⁰ TBMM Dönem: 23, Yasama Yılı:2, S. Sayısı:96, s. 386, (1298 ilâ 1319 nci Maddelere İlişkin Genel Açıklamalar).

⁸¹ **Süzel**, s. 239.

⁸² **Süzel**, s. 245.

ile ortaya koyarak: “*Gemi alacaklısı hakkına sahip olan alacağın üçüncü bir kişi tarafından ödenmesi durumunda bu alacağı üçüncü kişiye geçer mi? Örneğin bir gemi kaptanının gemi adamlarının ücret alacağını ödemesi durumunda, kaptanın gemi alacağının asıl sahibi yerine geçmesi mümkün müdür?*” demek suretiyle işaret etmiştir⁸³. Bu sorunun cevabı Atamer, Süzel ve Günay tarafından hem 6762 sayılı TTK uygulamasında BK’nın kanuni halefiyeti düzenleyen 818 sayılı mülga BK’nın 109. / 6098 sayılı BK’nın ise 127. maddesi atıfları, hem de 6102 sayılı TTK’da yer alan açık 1325. madde hükmü işaret edilmek suretiyle verilmiştir⁸⁴.

Uygulama açısından gemi alacaklarının devir ve temlik edilir olmasının yararlı sonuçlar doğuracağı, örneğin denizde kurtarma işleriyle uğraşan bir şirketin satılması durumunda, şirketin sahip olduğu gemi alacaklarını da şirketle beraber devretmesinin alıcının yararına ve satıcı açısından da satışı kolaylaştırıcı bir unsur olacağı değerlendirilmektedir⁸⁵.

Gemi alacaklısı hakkının sahibine ilişkin olarak, hakkın devredilebilirliği ile bağlantılı bir şekilde; kurtarma şirketinin yeni sahipleri ve gemi adamı ücretlerini ödemesi durumunda kaptan için verilen örneklerin, uygulamada sıklıkla rastlanıldığı gibi⁸⁶ gemi acenteleri için de verilebilmesi mümkündür. Nitekim Atamer, konuya ilişkin olarak verdiği örnekte; 6102 sayılı TTK’nın 1320/1. maddesinin (d) bendinde öngörülen resimlerin, donatan adına geminin acentesi tarafından ödenmesi durumunu ele almış ve acentenin bu alacakların takibinde kanuni rehin hakkına dayanabileceğini belirtmiştir⁸⁷. Süzel de gemi alacaklısının kanuni rehin hakkının devredilmesinin en çok sigorta şirketlerinin zarar gören gemi alacaklılarına ve acentelerin geminin maliki adına yaptığı ödemelerde önem taşıdığını belirtmekte ve bu durumda gemi alacaklısının rehin hakkına bağlanan tüm sonuçların halefiyet yoluyla sigorta şirketine intikal edeceğini ifade etmektedir⁸⁸.

⁸³ Günay, s. 95.

⁸⁴ Atamer (*Cebri İcra*), s. 202; Günay, s. 95–107; Süzel, s. 291–293.

⁸⁵ Günay, s. 99.

⁸⁶ Uygulamada acentelerin gemi alacaklısı hakkını ileri sürmelerini konu alan uyuşmazlıklara ilişkin Yargıtay kararları için bkz. 11. HD., 11.10.2005, E. 2004/10073, K. 2005/9577; 11. HD., 04.04.2005, E. 2004/6503, K. 2005/3219; 11. HD., 05.04.2004, E. 2003/9099, K. 2004/3548; 11. HD., 30.03.2004, E. 2003/8610, K. 2004/3323; 11.HD., 10.06.2003, E. 2003/313, K. 2003/6151 ve 11. HD., 02.03.2004, E. 2003/7560, K. 2004/1980. Bu kararlara konu yargulamaların ortak noktasında; acentelerin gemi alacağını ödemekle gemi alacaklısı hakkının sahibi konumuna gelebilmeleri için, dava konusu geminin acenteliğini yaptıklarını da ispatlayabilmelerinin gerekli görülmesi bulunmaktadır.

⁸⁷ Atamer (*Cebri İcra*), s. 203.

⁸⁸ Süzel, s. 292. Bunun yanısıra sigorta şirketlerinin halefiyete dayanarak gemi alacaklısı hak-

1.6762 Sayılı TTK Uyarınca Gemi Alacaklısı Hakkının Sahibi ve Halefiyete İlişkin BK Genel Hükümleri

6762 sayılı TTK uygulamasında, gemi alacaklısı hakkının konusunu teşkil eden alacağın üçüncü kişi tarafından ödenmesi durumunda, hakkın sahibinin tespitine yönelik açık bir düzenleme bulunmamakta ve sorun BK genel hükümlere göre çözülmekteydi. Çözüm için kendisine atfedilen norm; (i) 01.11.2011 tarihine kadar, hâlihazırda mülga olan 818 sayılı BK, (ii) 01.11.2011 tarihinden 6762 sayılı TTK'nın mülga olduğu 01.07.2012 tarihine kadar ise 6098 sayılı BK olmuştur. Her iki BK'da da göz önünde bulundurulması gereken hükümler ise 'halefiyeti' ve 'alacağın kanuni temlikini'⁸⁹ düzenleyen hükümlerdir.

Alacağın temliki mevcut bir alacağın alacaklısının değişmesi işlemidir⁹⁰. Alacağın kanuni temliki ise bir alacağın kanundan ötürü bir alacaklıdan üçüncü bir kişiye geçmesidir ve ancak kanunda öngörülen hallerde doğar⁹¹. Halefiyet kişilerin bir hukuksal ilişkide birbirlerinin yerini alma halleri için kullanılan genel bir kavramdır⁹² ve kanuni temlikte genel olarak eski alacaklı ile yeni alacaklı arasında bir halefiyet ilişkisi söz konusu olmaktadır⁹³. İşte bu noktada halefiyetin de kanuni temlikin en sık rastlanan tezahür biçimi olduğu söylenebilecektir⁹⁴. Nitekim Reisoğlu, alacağın bir yasa hükmü veya mahkeme kararı uyarınca, özel bir şekle ve alacaklının rızasına ihtiyaç olmaksızın başkasına geçmesine imkân tanıyan kanuni temlikin en önemli örneğini 6098

kını ileri sürdüğü uyuşmazlıklara ilişkin Yargıtay kararları için bkz. 11. HD., 22.12.2010, E. 2010/7285, K. 2010/13119; 11.HD., 21.11.2008, E. 2007/4046, K. 2008/13192 ve 11.HD., 23.11.2004, E. 2004/363, K. 2004/11379.

⁸⁹ Alacağın kanuni temliki dışında başka yollarla da temliki durumu söz konusudur. Nitekim alacak ya devredenele devralanın karşılıklı ve birbirine uygun istek açığa vurmaları – irade beyanları- ile geçirilir (iradi temlik), ya alacak kanun uyarınca bir kişinin varlığından çıkıp diğerininkine geçer (kanuni temlik) ya da mahkemenin bir kararı ile başkasına geçirilir (mahkeme kararınca alacağın geçirilmesi). Alacağın temlikinin çeşitlerine ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. **Baştuğ, İrfan:** *Borçlar Hukuku – Genel Hükümler*, İzmir 1973, s. 181; **Eren, Fikret:** *Borçlar Hukuku – Genel Hükümler*, İstanbul 2001, s. 1214–1216; **Edgü, Ekrem:** *Borçlar Hukuku – Umumi Hükümler*, İstanbul 1978, s. 157.

⁹⁰ **Eren**, s. 1212.

⁹¹ **Eren**, s. 1214; **Kılıçoğlu, Ahmet:** *Türk Borçlar Hukukunda Kanuni Halefiyet*, Ankara 1979, s.20.

⁹² **Kılıçoğlu**, s.3.

⁹³ **Eren**, s. 1214.

⁹⁴ Halefiyet bir kanuni temliktir ancak kanuni temlikin yegâne şekli değildir. Nitekim alacak haklarının mirasçılara intikal etmesi de dar ve gerçek anlamda halefiyet niteliğinde olmayan bir kanuni temliktir. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Kılıçoğlu**, s. 20.

sayılı BK'nın 127. maddesindeki halefiyetin teşkil ettiğini belirtmiştir⁹⁵.

818 sayılı mülga BK'nın halefiyeti düzenleyen 109. maddesi ile 6098 sayılı BK'nın halefiyeti düzenleyen 127. maddesi birbirine paraleldir. 6098 sayılı BK'nın 127. maddesi şu şekildedir: “Alacaklıya ifada bulunan üçüncü kişi, aşağıdaki hâllerde ifası ölçüsünde alacaklının haklarına halef olur:

1. Başkasının borcu için rehnedilen bir şeyi rehinden kurtardığı ve bu şey üzerinde mülkiyet veya başka bir aynı hakkı bulunduğu takdirde.

2. Alacaklıya ifada bulunan üçüncü kişinin ona halef olacağı, borçlu tarafından ifadan önce alacaklıya bildirildiği takdirde.

Diğer halefiyet hâllerine ilişkin kanun hükümleri saklıdır.”

818 sayılı mülga BK'nın alacağın kanuni temlikini düzenleyen 164. maddesi ile 6098 sayılı BK'nın alacağın kanuni temlikini düzenleyen 185. maddesi de birbirine paraleldir. 6098 sayılı BK'nın 185. maddesi uyarınca: “Alacağın devri kanun veya mahkeme kararı gereğince gerçekleşmişse, bu devir özel bir şekle ve önceki alacaklının rızasını açıklamasına gerek olmaksızın, üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilir” denilmektedir.

6098 sayılı BK'nın 127. maddesi ile aynı kanunun alacağın temlikini düzenleyen 185. maddesinin birlikte ele alınması ile 6762 sayılı TTK uygulamasında, gemi alacaklısı hakkının konusunu teşkil eden alacakların üçüncü kişi tarafından ödenmesi durumunda, bu kişilerin hakkın sahibi oluşlarının kanuni mesnedi belirlenebilecektir. Bu şekilde, gemi üzerinde kanuni rehin hakkı tesis edilmesine yol açan bir gemi alacağının, üçüncü kişi konumunda olan bir sigorta şirketi, gemi adamı, acente vb. tarafından ödemesi durumunda, bu kişinin 6098 sayılı BK'nın 127/1. maddesi uyarınca gemi alacaklısı hakkının sahibinin haklarına halef olduğu ve bu hakları aynı kanunun 185. maddesi uyarınca üçüncü kişilere karşı ileri sürebileceği sonucuna varılmaktadır.

Aslında gemi alacaklısı hakkı uygulamalarında kanuni rehin hakkına halefiyet hükümlerinin uygulanması konusunu sadece sigorta şirketleri, acenteler ve hatta gemi adamı alacaklarını ödeyen kaptan gibi üçüncü kişilerle sınırlı düşünmemek gerekmektedir. Nitekim Kender ve Çetingil⁹⁶, gemi malikinin kendi gemisi üzerinde gemi alacaklısı hakkına sahip olabilmesine imkân veren hallerden bir tanesi olarak; borçlunun gemi malikinden başka bir kimse olması halinde malikin, gemi alacaklısına borcunu ödemesi durumunda

⁹⁵ Reisoglu, Safa: *Borçlar Hukuku – Genel Hükümler*, İstanbul 2011, s. 460.

⁹⁶ Kender ve Çetingil, s. 216.

818 sayılı mülga BK'nın 109/1. maddesine⁹⁷ göre alacaklının haklarına halef olacağından, gemi alacaklısı hakkının kendisine geçeceği örneğini vermektedir. Dolayısıyla Türk hukukunda bir gemi alacağından kişisel olarak sorumlu bulunmayan gemi malikinin alacağı ödemekle, gemi alacaklısının haklarına halef olacağı kabul edilmiştir⁹⁸. Hatta Çetingil, gemi malikinin, gemiye karşı icra takibini önlemek için, gemi alacaklısına alacağını ödemesi halinde, finansal kiralama şirketinin gemisi üzerinde 818 sayılı mülga BK'nın 109/2. maddesi hükmü uyarınca kanuni halefiyet hükümleri dairesinde hareket edebileceğini ifade etmektedir⁹⁹.

6762 sayılı TTK uygulamasına ilişkin olarak kabul edilen bu genel hükümler atfının temelinde; rehin hakkının feri nitelikli bir hak olması, alacağa sıkı sıkıya bağlı olması ve gemi alacaklısı hakkının da bir kanuni rehin hakkı olduğu bulunmakla¹⁰⁰, asıl alacağın temlik edilmesi durumunda bu alacağa bağlı ve ferisi niteliğindeki kanuni rehin hakkının da BK'nın alacağın temlikine ilişkin genel hükümlere göre devredileceği düşüncesi yatmaktadır. Nitekim 6098 sayılı BK'nın 189. maddesinde “*alacağın devri ile birlikte devreden kişiliğine özgü olanlar dışındaki öncelik hakları ve bağlı haklar da devralana geçer*” denilmekle, bu duruma imkân tanınmaktadır. Böylece alacak temlik edildiğinde, alacağı garanti eden, kefalet, menkul ve gayrimenkul rehni ile hapis hakkı gibi yan haklar da kendiliğinden alacağı devralana geçmektedir¹⁰¹.

BK'nın konuya ilişkin genel hükümlerinin, nev'i şahsına münhasır bir hukuk dalın olan Deniz Ticareti Hukuku'ndan kaynaklanan kanuni rehin hakkına halefiyete uygulanması noktasında bir takım sorunlar da ortaya çıkabilmekteydi. Nitekim Günay, bir gemi alacağını ödeyen üçüncü şahısların 818 sayılı mülga BK'nın 109/2. maddesi uyarınca gemi alacaklılarının hakkına kanunen halef olabileceklerini, ancak gemi alacaklısının bu yeni

⁹⁷ 818 sayılı mülga BK'nın 109. maddesi uyarınca: “*Alacaklıya tediye bulunan üçüncü şahıs aşağıdaki hallerde tediye eylediği miktar nispetinde alacaklının haklarına kanunen halef olur:*

1 - Başkasının borcu için rehneden bir şeyi rehinden kurtardığı ve bu şey üzerinde mülkiyet hakkı veya sair diğer bir aynı hakkı haiz bulunduğu takdirde.

2 - Alacaklıya tediye bulunan üçüncü şahsın ona halef olacağı borçlu tarafından alacaklıya haber verildiği takdirde” denilmektedir.

⁹⁸ Günay, s. 101.

⁹⁹ Çetingil, Finansal Kiralama, s. 14.

¹⁰⁰ Atamer (Cebri İcra), s. 199.

¹⁰¹ Reisoğlu, s. 467; Baştuğ, s. 184; Aybay, Aybay: *Borçlar Hukuku Dersleri*, İstanbul 1981, s. 170-173; Eren, s. 1226-1227; Edgü, s. 162.

sahibinin “borçluya ifadan önce ya da ifa anında ihtar vermesi gerektiği¹⁰²” görüşünde olsa da, gemi alacaklısı hakkının aynı bir hak olması dolayısıyla, borçlusunun gemi mülkiyet değiştirdikçe değişebilir olmasının alacaklı için öngörülen bu ihtar yükümlülüğünü yerine getirmesini imkânsızlaştırabileceği düşünülmektedir. Nitekim genel hükümler atfında kullanılan kanuni temlikin geçerliliği kural olarak, borçlunun rızasına bağlı olmadığı gibi, borçluya ihtar edilmesi de zorunlu ve geçerlik şartı değildir¹⁰³. İşte bu nedenle 6762 sayılı TTK uygulamasında, BK genel hükümler dolayısıyla gerçekleştirilen kanuni halefiyet mekanizmasının, gemi alacaklısı hakkının *sui generis* niteliği dolayısıyla bu hak ile tam olarak örtüşmediği ve bu nedenle 6102 sayılı TTK’ya getirilen açık hükmün tüm uyumsuzlukları ortadan kaldıracığı düşünülmektedir.

II. 6102 Sayılı TTK Uyarınca Gemi Alacaklısı Hakkının Sahibi ve Kanun’un 1325. Maddesi

6102 sayılı TTK’nın 1325. maddesinde “*gemi alacağının devri veya intikali ile bu alacağın verdiği kanuni rehin hakkı da devredilmiş veya intikal etmiş olur*” denilmektedir. Fer’i nitelik taşıyan rehin hakkının kendisi için tesis edildiği alacak hakkına bağlılığı ilkesini kabul eden MK’nın esaslarıyla da uyum içerisinde olan bu hüküm, 1993 Rehin MS’nin 10. maddesinin birinci fıkrasından alınmıştır¹⁰⁴. Atamer, işbu hükmün 6102 sayılı TTK’ya alınmasının, bu konuda yaşanan duraksamalar sebebiyle uygun bulunduğunu belirtmiştir ki böylece kanuni halefiyetin öngörülmediği başka alanlarda da gemi alacağına bağlı olan kanuni rehin hakkı da devredilebilecektir¹⁰⁵.

6102 sayılı TTK’ya sevk edilen bu açık hüküm ile artık gemi alacaklısı hakkının konusunu teşkil eden alacaklardan birini ödeyen sigorta şirketi, acente, kaptan ya da üçüncü herhangi bir kişinin BK genel hükümlerinde yer alan halefiyete ilişkin hükümlere atıfta bulunulmasına gerek kalmaksızın, doğrudan TTK’dan kaynaklanan bir hükümle gemi alacaklısı hakkının sahibinin haklarını haiz olacağı değerlendirilmektedir. Bu şekilde 6762 sayılı TTK uygulamasında BK’nın halefiyete ilişkin genel hükümlerine dayanılarak çalıştırılan alacağın kanuni temlik mekanizması, 6102 sayılı TTK uyarınca artık bu kanunun kendi lafzı içerisinde yer alan bir hükme dayanılarak

¹⁰² Günay, s. 101.

¹⁰³ Kostakoğlu, Cengiz: *Gerekçeli ve Açıklamalı Türk Borçlar Kanunu*, İstanbul 2011, s. 259; Baştuğ, s. 186; Aybay, 174; Eren, s. 1231.

¹⁰⁴ TBMM Dönem: 23, Yasama Yılı:2, S. Sayısı:96, s. 394, (1325. madde gerekçesi).

¹⁰⁵ Atamer (*Cebri İcra*), s. 203.

çalıştırılacaktır. Dolayısıyla burada 6102 sayılı TTK'nın 1235. maddesi hükmü ile alacağın kanuni temlikî örneklerine yeni bir tane kazandırılmış olduğu düşünülmekte ve bunun uygulama için son derece yararlı olacağı öngörülmektedir.

SONUÇ

Kanuni rehin hakkı bahşeden gemi alacaklısı hakkının denizyolu taşımacılığında haiz olduğu önem oldukça büyüktür. Nitekim hakkın, kanuni rehin hakkı bahşetmesi dolayısıyla sahip olduğu öncelik, takip ve devredilebilirlik üstünlükleri, sahibine alacak hakkını; hakkın borçlusuna ve diğer üçüncü kişilere karşı gemi üzerinden ileri sürebilme imkânı tanımakta ve sahibinin gemi alacaklısı hakkının konusuna giren alacakları tahsil etmesini kolaylaştırmaktadır.

Milletlerarası sözleşmeler ve ulusal hukuk uyarınca kendisine yüksek önem atfedilen ve hem 6762 sayılı hem de 6102 sayılı TTK'lar lafzında yer bulan gemi alacaklısı hakkının, sahibinin tam olarak kim olduğunu tespit edebilmek için öncelikle unsurlarının genel olarak irdelenmesi gerekmektedir. Kendisini düzenleyen normlar uyarınca gemi alacaklısı hakkının unsurları; hakkın konusu, kapsamı, borçluları ve sahibi olarak tespit edilmektedir. Gemi alacağını ortaya çıkaran haller zaten gemi alacaklısı hakkını düzenleyen normlarda sınırlı sayıda düzenlenmekte ve hakkın konusunu teşkil etmekte iken, hakkın kapsamını hakkın üzerinde ileri sürülebildiği malvarlığı değerleri oluşturmaktadır. Gemi alacaklısı hakkının borçluları, hakkın kendisine karşı ileri sürülebildiği ve gemi el değiştirdikçe değişen kişiler iken, hakkın sahipleri gemi alacaklısı hakkının konusunu teşkil eden hizmetleri sunan kişilerdir. Ancak hakkın sahiplerini bu kişilerle sınırlı tutmamak ve bu hizmetleri sunan kişilerin alacaklarını ödeyen üçüncü kişilere de alacağın kanuni temlikî hükümlerine binaen hakkın sahibi statüsünü tanımak gerekmektedir.

6762 sayılı TTK, gemi alacaklısı hakkının konusunu teşkil eden alacakları ödeyen üçüncü kişilerin, BK'nın 109. maddesinde yer alan halefiyete ilişkin hükümler atfıyla gemi alacaklısı hakkını ve bu haktan kaynaklanan kanuni rehin hakkını ileri sürmelerine imkân tanırken, 6102 sayılı TTK sevk etmiş olduğu açık 1325. madde hükmü ile alacağın kanuni temlikîne ilişkin örneklere bir yenisini daha eklemiş ve BK hükümlerine atıfta bulunulmasına gerek kalmaksızın, kendi içerisinde yer verdiği bu hüküm ile gemi alacağını ödeyen üçüncü kişilerin bu hakkı, gemi alacaklısı hakkının borçlularına karşı ileri sürebilmelerine imkân tanımıştır. Bu şekilde Deniz Ticaret Hukuku'nun

kendisine özgü niteliğinden kaynaklanan ve özellikli bir hak olan gemi alacaklısı hakkının, BK genel hükümleri ile birlikte uygulanmasından doğabilecek sakıncalar ve tereddütler giderilmiş olmakta ve hakka özel bir alacağın kanuni temlikî çeşidi uygulamaya dahil edilmektedir.

Yararlanılan Kaynaklar

- Ağsakal, İbrahim:** *Yük Alacaklısı Hakkı*, İstanbul 2011.
- Akipek, Jale:** *Türk Eşya Hukuku (Ayni Haklar)*, Ankara 1974.
- Arseven, Haydar:** *Türk Ticaret Kanunu'na Göre Gemi Alacaklısı Hakkının Doğurduğu Bazı Problemler*, II. Ticaret ve Banka Hukuku Haftası (10–18 Mayıs 1961), Ankara 1962, s. 545-558.
- Atamer, Kerim:** *Gemi ve Uçak İpoteğinin Hukuksal Temelleri*, İstanbul 2012. (Anılış: Gemi ve Uçak İpoteği).
- Atamer, Kerim:** *Gemi ve Yük Alacaklısının Haklarının Kullanılmasından Yargılama Usulü ve İcra*, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, XIV, Ankara 4-5 Nisan, 1997. (Anılış: Yargılama Usulü ve İcra).
- Atamer, Kerim:** *Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Deniz Hukukunda Cebri İcra*, İstanbul 2006. (Anılış: Cebri İcra).
- Aybay, Aydın:** *Borçlar Hukuku Dersleri*, İstanbul 1981
- Barlas, Nuray:** *Gemi Alacaklısı Hakkı Veren Alacaklar ve Gemi Alacaklısı Hakkının Hukukî Niteliği*, İstanbul 2000.
- Baştuğ, İrfan:** *Borçlar Hukuku – Genel Hükümler*, İzmir 1973.
- Çağa, Tahir ve Kender, Rayegan:** *Deniz Ticareti Hukuku, c.III, Gemi ve Yük Alacaklısı Hakları, Zamanaşımı, Deniz Hukukunda Cebri İcra*, İstanbul 2005.
- Çetingil, Ergon:** “*Finansal Kiralama Konusu Gemiler Üzerinde Gemi Alacaklısı Hakkının Doğması ile İlgili Olarak Uygulamada Ortaya Çıkan Bazı Sorunlar*” (Deniz Hukuku Dergisi 1999, S. 4 (1–2), s. 7–24). (Anılış: Finansal Kiralama).
- Çetingil, Ergon:** “*Deniz Hukuku Derneği Tarafından 25 Ekim 1997 Tarihinde Düzenlenen ‘Deniz Hukukunda Rehin Haklarına Dair Paneli’ Açış*

Konuşması” (Deniz Hukuku Dergisi 1997, S. 2 (4), s. 3–5).

Çetingil, Ergon: “*Deniz Hukuku Derneği Tarafından 1 Haziran 1996 Tarihinde Düzenlenen ‘Deniz Hukukuna İlişkin Yargıtay Kararları Sempozyumunda Verilen Tebliğlerin Özetleri: I. Tebliğ: Deniz Hukukunda Kanuni Rehin Hakkına Dayanan Takiplerle İlgili Olarak Uygulamada Ortaya Çıkan Bazı Sorunlar*” (Deniz Hukuku Dergisi 1996, S. 1 (3–4), s. 47–49).

Doğrucu, Muhittin: *Deniz Taşımacılığında Kanuni Rehin Hakkı*, İstanbul 1997.

Edgü, Ekrem: *Borçlar Hukuku – Umumi Hükümler*, İstanbul 1978.

Eren, Fikret: *Borçlar Hukuku – Genel Hükümler*, İstanbul 2001

Ertas, Şeref: *Eşya Hukuku*, Ankara 1989.

Günay, Barış: *Türk ve Anglo Amerikan Hukukunda Gemi Alacaklısı Hakkı*, Ankara 2009

Gürsoy, Kemal; Eren, Fikret ve Cansel, Erol: *Türk Eşya Hukuku*, Ankara 1984.

Kalpsüz, Turgut: *Gemi Rehni*, Ankara 2001. (Anılış: Gemi Rehni).

Kalpsüz, Turgut: *Gemi Alacaklısı Hakkının Hukuki Mahiyeti*, Prof. Dr. Yaşar Karayalçın’a 65. Yaş Armağanı, Ankara 1988, s. 301-317. (Anılış: Gemi Alacaklısı Hakkı).

Kender, Rayegan ve Çetingil, Ergon: *Deniz Ticareti Hukuku (Takip Hukuku ve Deniz Sigortaları ile Birlikte) Temel Bilgiler*, İstanbul 2010.

Kılıçoğlu, Ahmet: *Türk Borçlar Hukukunda Kanuni Halefiyet*, Ankara 1979.

Kostakoğlu, Cengiz: *Gerekçeli ve Açıklamalı Türk Borçlar Kanunu*, İstanbul 2011.

Köprülü, Bülent ve Kaneti, Selim: *Sınırlı Ayni Haklar*, İstanbul 1973.

Oğuzman, Kemal ve Seliçi, Özer: *Eşya Hukuku*, İstanbul 1975.

Reisoğlu, Safa: *Borçlar Hukuku – Genel Hükümler*, İstanbul 2011

Süzel, Cüneyt: *Gemi Alacaklısı Hakkı ve Gemi İpoteği Hakkında 1993 Cenevre Sözleşmesi ve Yeni TTK*, İstanbul 2012.

TBMM Dönem: 23, Yasama Yılı:2, S. Sayısı:96, s. 393, (1320. madde

gerekçesi).

TBMM Dönem: 23, Yasama Yılı:2, S. Sayısı:96, s. 393, (1320 ilâ 1327 nci Maddelere İlişkin Genel Açıklamalar).

TBMM Dönem: 23, Yasama Yılı:2, S. Sayısı:96, s. 386, (1298 ilâ 1319 nci Maddelere İlişkin Genel Açıklamalar).

TBMM Dönem: 23, Yasama Yılı:2, S. Sayısı:96, s. 394, (1325. madde gerekçesi).

Tekil, Fahiman: *Deniz Hukuku*, İstanbul 2001.

Türkel, Doğuş Taylan.: *Gemi Alacaklısı Hakkının Paraya Çevrilmesi*, İzmir 2007.

Ülgener, Fehmi: „*Gemi Üzerindeki Rehin Hakkı ‘Gemi Alacaklısı Hakkı’*“ (Deniz Hukuku Dergisi 1997, S. 2 (4), s. 5-9).

Ülgener, Fehmi: *Deniz Hukuku*, İstanbul 2001.

Yavaş, Aksoy: “Türk Ticaret Kanununun Gemi Alacaklısı Hakkı Veren 1235. Maddesinin 1–6. Bentlerinin, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ve Anglo-Sakson Hukukla Mukayeseli Olarak Değerlendirilmesi” (*Deniz Hukuku Dergisi 2005, S. 10 (1–4), s. 127–179*).

Yargıtay Kararları

11. HD., 04.07.2000, E. 2000/8572, K. 2000/11340.

11. HD., 21.11.2008, E. 2007/4046, K. 2008/13192.

11. HD., 23.01.2007, E. 2007/93, K. 2007/633.

11. HD., 04.12.2006, E. 2006/32632, K. 2006/31785.

11. HD., 29.03.2002, E. 2001/9311, K. 2002/2860.

19. HD., 02.07.1996, E. 1996/4837, K. 1996/6950.

11. HD., 12.07.2002, E. 2002/13000, K. 2002/15480.

11. HD., 02.07.1996, E. 1996/4837, K. 1996/6950.

11. HD., 15.06.2000, E. 2000/3372, K. 2000/4689.

11. HD., 23.02.2004, E. 2003/6823, K. 2004/1646.

11. HD., 04.06.1999, E. 1998/8202, K. 1999/4832.
11. HD., 28.06.2000, E. 2000/2870, K. 2000/6109.
11. HD., 21.04.1998, E. 1997/10467, K. 1998/2633.
11. HD., 12.06.2000, E. 2000/4375, K. 2000/5421.
11. HD., 22.10.1998, E. 1998/3182, K. 1998/6962.
11. HD., 15.02.1993, E. 1991/7121, K. 1993/943.
11. HD., 18.02.1991, E. 1989/9089, K. 1991/997.
11. HD., 15.04.1999, E. 1999/8000, K. 1999/2830.
11. HD., 25.03.2002, E. 2001/10170, K. 2002/2603.
11. HD., 15.06.2000, E. 2000/3372, K. 2000/4689.
11. HD., 25.05.2000, E. 2000/1031, K. 2000/4603.
11. HD., 26.04.1999, E. 1999/7103, K. 1999/7700.
11. HD., 17.02.1997, E. 1996/7789, K. 1997/675.
11. HD., 07.06.1971, E. 1971/12562, K. 1971/13460.
11. HD., 18.04.2002, E. 2002/281, K. 2002/3642.
11. HD., 07.05.2002, E. 2002/712, K. 2002/4489.
11. HD., 16.09.1999, E. 1999/1894, K. 1999/6816.
11. HD., 24.04.1998, E. 1997/10442, K. 1998/2671.
11. HD., 20.04.1998, E. 1997/10374, K. 1998/2719.
11. HD., 24.04.1997, E. 1997/10373, K. 1998/2670.
11. HD., 24.03.1997, E. 1996/9106, K. 1997/1953.
11. HD., 27.01.1997, E. 1996/9115, K. 1997/292.
11. HD., 03.06.2003, E. 2003/619, K. 2003/5897.
11. HD., 18.06.1999, 1999/4522, K. 1999/5478.
11. HD., 22.03.1999, 19998/7775, K. 1999/2512.
11. HD., 11.05.1998, E. 1998/1324, K. 1998/3285.
11. HD., 27.01.2004, E. 2003/6710, K. 2004/753.

11. HD., 29.03.2002, E. 2001/9311, K. 2002/2860.
11. HD., 14.02.2008, E. 2007/11928, K. 2008/1587.
11. HD., 11.12.2003, E. 2003/5632, K. 2003/11746.
11. HD. 09.10.1998, E. 1998/4642, K. 1998/6418.
11. HD., 28.11.2005, E. 2005/9584, K. 2005/37258.
11. HD., 28.11.2005, E. 2005/9585, K. 2005/37259.
11. HD., 23.02.2004, E. 2003/6823, K. 2004/1646.
11. HD., 19.03.2002, E. 2002/578, K. 2002/2518.
11. HD., 24.11.2000, E. 2000/9328, K. 2000/9264.
11. HD., 04.06.1999, E. 1998/8202, K. 1999/4832.
11. HD., 11.10.2005, E. 2004/10073, K. 2005/9577.
11. HD., 04.04.2005, E. 2004/6503, K. 2005/3219.
11. HD., 05.04.2004, E. 2003/9099, K. 2004/3548.
11. HD., 30.03.2004, E. 2003/8610, K. 2004/3323.
11. HD., 10.06.2003, E. 2003/313, K. 2003/6151.
11. HD., 02.03.2004, E. 2003/7560, K. 2004/1980.
11. HD., 22.12.2010, E. 2010/7285, K. 2010/13119.
11. HD., 21.11.2008, E. 2007/4046, K. 2008/13192.
11. HD., 23.11.2004, E. 2004/363, K. 2004/11379.

